

Souhrnná teritoriální informace Bulharsko

Zpracováno a aktualizováno zastupitelským
úřadem ČR v Sofii ke dni 01.04.2010

Seznam kapitol souhrnné teritoriální informace:

1. Základní informace o teritoriu
2. Vnitropolitická charakteristika
3. Zahraničně-politická orientace
4. Ekonomická charakteristika země
5. Finanční a daňový sektor
6. Zahraniční obchod země
7. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR
8. Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu
9. Investiční klima
10. Očekávaný vývoj v teritoriu

1. Základní informace o teritoriu

1.1. Oficiální název státu

Bulharská republika (Република България, Republic of Bulgaria).

1.2. Rozloha

110.910 km²

1.3. Počet obyvatel, hustota na km², podíl ekonomicky činného obyvatelstva

Počet obyvatel: 7,6 milionu

Hustota osídlení: 68,9 obyvatele na 1 km²

Podíl ekonomicky činného obyvatelstva: 62,8 %

1.4. Průměrný roční přírůstek obyvatelstva a jeho demografické složení

Průměrný roční přírůstek obyvatelstva: - 5,1 %

Demografické složení: muži 48,5 %, ženy 51,5 %

1.5. Národnostní složení

Bulhaři 83,9 %, Turci 9,4 %, Romové 4,7 %, Arméni, Židé, Vlaši, Řekové a Rusové 2 %

1.6. Náboženské složení

Pravoslavní 82,6 %, muslimové 12,2 %, katolíci 0,6 %.

1.7. Úřední jazyk a ostatní nejčastěji používané jazyky

Úředním jazykem je bulharština. V oblastech, obývaných Turky, je tolerováno užívání turečtiny i v úředním styku, zákon to však neupravuje. Z cizích jazyků je nejčastěji používána angličtina a ruština.

1.8. Administrativně správní členění země, hlavní město a další velká města

Bulharsko je rozděleno do 28 oblastí (viz administrativní mapa) a 264 obcí. Oblasti jsou řízeny oblastními administracemi. Vedoucí oblastních administrací („oblasten upravitel“) jmenuje do funkcí vláda, nejsou tudíž voleni přímo. Orgánem místní samosprávy v obcích je obecní rada ("obštinski sovet"), přičemž její členové jsou voleni na čtyři roky. Výkonnou moc v obci zajišťuje starosta („kmet“), jenž je rovněž volen na čtyři roky.

Hlavním a největším městem je Sofie (1.267 tis. obyvatel). Dalšími největšími městy jsou Plovdiv (376 tis.), Varna (353 tis.), Burgas (218 tis.), Ruse (180 tis.), Stará Zagora (160 tis.), Pleven (140 tis.), Dobrič (115 tis.), Sliven (110 tis.), Šumen (100 tis.), Pernik (90 tis.) a Pazardžik (85 tis.).

Souborové přílohy:

- Mapa
<http://download.czechtrade.cz/odsi.asp?id=55228> (220kB)

1.9. Peněžní jednotka a její členění, používání jiných měn

Bulharský lev (BGN) = 100 stotinek

1.10. Státní svátky, obvyklá pracovní a prodejní doba

Státní svátek:

3.březen - Osvobození od osmanské nadvlády (1879)

Oficiální svátky:

1. leden	- Nový rok
4.-5. duben	- Velikonoce
1. květen	- Svátek práce
6. květen	- Den sv. Jiří ("Georgiov den") svátek bulharské armády
24. květen	- Den slovanského písemnictví
6. září	- Den sjednocení (1885)
22. září	- Den nezávislosti BR (1908)
1. listopad	- Den vůdců národního obrození
25.-26. prosinec	- Vánoce

Všechny uvedené svátky jsou dny pracovního volna.

Časový posun: GMT + 2 hodiny, SEČ + 1 hodina

Pracovní doba: obvykle od 09,00 - 17,30

Prodejní doba: od 8,00 (resp. 10,00) do 20,00; většina prodejen je otevřena i o víkendu.

1.11. Místní zvyklosti důležité pro obchodní kontakty

Mentalita a způsob jednání bulharských partnerů odpovídá známým charakteristikám balkánských zemí. Bulhaři se při jednání vyznačují schopností a ochotou vést rozsáhlou konverzaci a srdečností. Hlavní důraz je kladen na verbální komunikaci, která je vedena zpravidla v přátelském duchu a se zájmem na straně bulharského partnera. Kromě bulharštiny patří mezi nejčastěji používané jazyky angličtina (převládá hlavně u mladší generace), ruština (zejména u starší generace), němčina či francouzština. Co se týče etikety, její dodržování platí i v případech, kdy je jednání vedeno neformálnější způsobem, pokud nejsou mezi stranami navázány skutečně dobré a přátelské vztahy. Samozřejmostí při jednání by mělo být představení všech členů delegace. Co se týče doby jednání, nebývá zvykem zahajovat jednání v ranních hodinách. Vhodnější je pozvání k pracovnímu obědu, případně večeři, jež se může protáhnout do pozdějších hodin. Dochvilnost nepatří mezi charakteristické znaky obchodního jednání v Bulharsku, nemělo by se to však praktikovat při jednání s úřady a státními institucemi. Délka případného zpoždění se zpravidla pohybuje v rozmezí 10-20 minut. Rovněž lze těžko dopředu odhadnout dobu trvání obchodního jednání. Při oslovení se používá výrazů pan a paní ("gospodin", "gospoža"), tituly se nepoužívají s výjimkou akademických pracovníků a lékařů. U ředitelů firem či vyšších úředníků se používá při oslovení

název jejich funkce. Poněkud matoucím zvykem bývá při častějším nebo delším kontaktu s bulharskými partnery plynulé přecházení z vykání na tykání a naopak. Při setkání se lidé nejčastěji pozdraví podobně jako u nás slovy "dobar den (večer)", při loučení se používá výraz "doviždane" (nashledanou). Při stolování místní lidé rádi konverzují, popíjejí, kouří nebo dokonce tancují. Konverzace se zpravidla vede v lehčí formě, nediskutuje se příliš o obchodu, obchodní otázky se řeší v závěru pracovního oběda či večere při kávě. Rozhodně se jedná spíše o společenskou záležitost.

1.12. Podmínky využívání místní zdravotní péče českými občany a občany EU

Přestože od vstupu Bulharska do EU (1.1.2007) je zde českým občanům poskytována neodkladná lékařská péče na základě evropského průkazu zdravotního pojištění za stejných podmínek jako bulharským občanům, lze českým občanům obecně doporučit, aby se před cestou do této země dále připojistili. Péče na základě evropského průkazu zdravotního pojištění umožňuje péči pouze u smluvních zařízení veřejné zdravotní pojišťovny a v žádném případě nezahrnuje náklady na repatriaci do ČR v případě zranění či úmrtí. V Bulharsku také existuje u některých standardních lékařských výkonů daleko vyšší finanční spoluúčast ze strany pacienta a obvyklé je i hotovostní hrazení některých lékařských pomůcek a léků, a to např. i při operacích apod. V případě provozování rizikových sportů (létání na rogalech, vodní sporty, horolezectví aj.) je nutné mít speciální připojištění pokrývající i tyto aktivity.

Občané ČR (jako členské země EU), kteří se v Bulharsku zdržují dlouhodobě (zejména za účelem výkonu povolání) a jsou plátcí sociálního a zdravotního pojištění v ČR, mohou čerpat hrazení veškeré zdravotní péče z veřejného zdravotního systému v Bulharsku ve stejném objemu jako bulharský občan za podmínky, že si na základě formuláře E 101, vydaného Českou správou sociálního zabezpečení, zajistí u své zdravotní pojišťovny formulář E106, který v Bulharsku zaregistrují u Národní zdravotní pojišťovny (Nacionalna zdravna kasa).

1.13. Víza, poplatky, specifické podmínky cestování do teritoria

Od 1. 1. 2007 je v Bulharsku uplatňován volný pohyb občanů EU. Vstup a pobyt občanů EU v Bulharsku je upraven Zákonem o vstupu a pobytu občanů EU a jejich rodinných příslušníků. Pokud občan EU hodlá v Bulharsku pobývat déle než 3 měsíce, je povinen se dostavit na oddělení migrační policie v místě pobytu (v Sofii je možné se dostavit přímo na Ředitelství „Migrate“ při Policejním ředitelství Ministerstva vnitra) a požádat o potvrzení o přechodném pobytu. Potvrzení se dle zákona vydává v tentýž den na dobu max. 5 let dle účelu pobytu. Pro získání zmíněného potvrzení musí občan EU doložit alespoň jeden z následujících dokladů: pracovní smlouvu (v případě zaměstnaneckého poměru), potvrzení školského zařízení (v případě studia), zdravotní pojištění a dostatečné množství peněžních prostředků.

Do Bulharska se cestuje na platný cestovní pas ČR, jehož platnost by měla pokrývat minimálně dobu potřebnou pro pobyt v Bulharsku a cestu zpět do ČR. Od 1. 1. 2007 je možné cestovat do Bulharska i na platný občanský průkaz ČR obsahující strojově čitelnou zónu (tyto průkazy jsou vydávány od druhé poloviny roku 2000).

1.14. Oblasti se zvýšeným rizikem pro cizince – vhodnost návštěvy s ohledem na politickou či jinou situaci v zemi

V případě Bulharska nelze jednoznačně rozlišovat geografické části země, v nichž by bylo riziko pobytu pro cizince vyšší nebo nižší. Obecně z pohledu bezpečnosti turistů může větší rizika přinášet individuální turistika, a to zejména cestování osobními automobily. Proto lze v případě individuální turistiky automobilem, příp. autobusem doporučit vyvarovat se jízdy za tmy a zvláště se nedoporučuje přespávat v automobilu na nehlídaných místech. Pro parkování se vyplatí využívat hlídaná nebo hotelová parkoviště. Při zastavení u čerpacích stanic nenechávat automobily bez dozoru a umístit je na dobře viditelné místo. Zvláštní ostražitost se doporučuje při nenadálém propíchnutí kola automobilu a téměř okamžitě „nezištně“ nabídnout pomoci ze strany „náhodně kolemjdoucích“ cizích lidí. V těchto případech většinou díky odlákání pozornosti dochází ke krádežím peněz a osobních dokladů z auta. Policisté nejsou oprávněni pokutovat cizince na místě blokovou pokutou, placení pokuty se má uskutečňovat

na přepážkách regionálních stanovišť dopravní policie. Policista se musí prokázat služebním průkazem s fotografií, jménem a hodností.

Při výměně valut se doporučuje dbát rovněž zvýšené ostražitosti, věnovat pozornost vývěsním tabulím směnných kurzů před směnárnou a uvnitř směnárny a nenaletět na „výhodné“ kurzy, kdy zákazník obdrží za prodávané valuty v konečném důsledku částku mnohem nižší než předpokládá, jelikož si nevšimne jiného (nevýhodného) kurzu na stvrzence o výměně valut, kterou podepisuje před vyplacením nakupované domácí měny. K velmi četným podvodům tohoto druhu docházelo v průběhu letních měsíců v mořských letoviscích (zejména v Primorsku).

1.15. Kontakty na zastupitelské úřady ČR v teritoriu (včetně generálních či honorárních konzulátů) – popis spojení z letiště a z centra města

Velvyslanectví České republiky (Posolstvo na Češkata Republika)

Vedoucí úřadu: Mgr. Martin Klepetko, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec

blvd. Yanko Sakazov 9

1504 Sofia, Bulgaria

tel. +359-2-9486800

fax: +359-2-9486818

služba mimo pracovní dobu a o víkendu: +359 888 398 045

e-mail: sofia@embassy.mzv.cz (sekretariát)

web: <http://www.mzv.cz/sofia>

Obchodně ekonomický úsek Velvyslanectví ČR

Vedoucí: Ing. Juraj Melioris, 1. tajemník

tel. +359-2-9486803

fax: +359-2-9486804

e-mail: Commerce_Sofia@mzv.cz

Velvyslanectví se nachází blízko městského centra a hlavním orientačním bodem je kruhový objezd s památníkem národního hrdiny Vasila Levského.

Honorární konzulát České republiky ve Varně

Vedoucí úřadu: Mgr. Zdeňka Boeiová, honorární konzul

Adresa: Cani Ginčev 24, 9002 Varna, BR

Telefon: +359 52 641 775

Fax : +359 52 641 774

E-mail : Varna@honorary.mzv.cz

Působnost úřadu : oblast (kraj) Dobrič, Varna, Burgas (přímořské oblasti)

Provozní hodiny úřadu: úterý a čtvrtek 14.00-16.00

V letních měsících (červenec – srpen) je v provozu konzulární jednatelství v Burgasu. Aktuální spojení lze získat prostřednictvím Velvyslanectví České republiky v Sofii.

1.16. Kontakty na zastoupení ostatních českých institucí (Česká centra, CzechTrade, CzechInvest, CzechTourism)

Česká centra

Ředitelka: Mgr. Alena Ungrová

ul. Rakovski 100, Sofia, Bulgaria

telefon: +359-2-9813910, 9813826

fax: +359-2-9813911

e-mail: ccsofia@czech.cz

web: www.czechcentres.cz/sofia

CzechTrade

Ředitel: Ing. Emil Chasiok

blvd. Janko Sakazov 9, 1504 Sofia, Bulgaria

tel. +359-2-9433152

fax: +359-2-9433334

e-mail: sofia@czechtrade.cz

www.czechtrade.bg

1.17. Praktická telefonní čísla v teritoriu (záchrana, dopravní policie, požárníci, infolinky apod.)

Tísňové volání: 112

Policie: 166

Hasiči: 160

Lékařská pohotovost: 150

Dopravní policie: 165

Pomoc na silnicích: 146

1.18. Internetové informační zdroje

www.bulgaria-business.com - podnikání, obchod, investice, daně, nemovitosti

www.informationbulgaria.com - historie, geografie, místní zvyklosti, turistické destinace

www.investbulgaria.com – informační servis pro investory

www.bulgariatravel.org - turistika

http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/bulharsko - životní a pracovní podmínky v BG

www.stat.bg, www.nsi.bg - statistika - ekonomika, turistika, demografie, atd.

www.econ.bg - ekonomické informace, aktuality, analýzy, firmy

www.investbg.government.bg - zahraniční investice, podmínky a legislativa, přehledy

www.bcci.bg - přehled odvětvových svazů Bulharské obchodní a průmyslové komora,

www.business.bg - podnikatelský katalog, ekonomické informace

www.fair.bg - Mezinárodní veletrhy Plovdiv (přehled veletrhů a výstav v Plovdivu)

www.bulgarreklama.com - Expo Center Sofia (veletrhy a výstavy v Sofii)

www.aop.bg - portál veřejných zakázek (v bulharštině)

www.bia-bg.com - Bulharská průmyslová asociace, další odvětvové asociace

www.priv.government.bg - Agentura pro privatizaci

1.19. Adresy významných institucí

Kancelář prezidenta – www.president.bg

Národní shromáždění (parlament) – www.parliament.bg

Úřad vlády - www.government.bg

Ministerstvo zahraničních věcí – www.mfa.government.bg

Ministerstvo hospodářství, energetiky a cestovního ruchu - www.mi.government.bg

Ministerstvo financí - www.minfin.bg

Ministerstvo dopravy, informačních technologií a spojů - www.mtitc.government.bg

Ministerstvo zemědělství a potravinářství – www.mzh.government.bg

Ministerstvo vnitra – www.mvr.bg

Ministerstvo obrany – www.md.government.bg

Ministerstvo školství, mládeže a vědy – www.minedu.government.bg

Ministerstvo zdravotnictví – www.mh.government.bg

Ministerstvo práce a sociální politiky – www.mlsp.government.bg

Ministerstvo pro místní rozvoj a veřejné práce - www.mrrb.government.bg

Ministerstvo životního prostředí a vod - www.moew.government.bg

---

Ministerstvo spravedlnosti - www.mjeli.government.bg

Agentura pro privatizaci - www.priv.government.bg

Bulharská investiční agentura - www.investbg.government.bg

Bulharská národní banka - <http://www.bnb.bg>

Centrum podpory bulharského vývozu - <http://www.bepc.government.bg>

Agentura pro malé a střední podniky - www.sme.government.bg

Agentura „Železniční infrastruktura“ - www.iaja.government.bg

Národní statistický úřad - www.nsi.bg

Národní pojišťovací institut - www.noi.bg

Národní služba pro zaměstnanost - www.az.government.bg

Nejvyšší kontrolní úřad - www.bulnao.government.bg

Katastrální úřad - www.cadastre.bg

Státní komise pro energetickou a vodní regulaci - www.dker.bg

Komise pro mírové využití jaderné energie - www.bnsa.bas.bg

Komise pro cenné papíry - <http://www.ssec.bg>

Komise na ochranu konkurence - www.cpc.bg

Centrální depozitář - <http://www.cdad.bg>

Daňová správa - <http://www.nap.bg/?lang=en>

Registrační agentura - <http://www.registryagency.bg/en/>

Národní fond zdravotního pojištění - <http://www.nhif.bg/eng/default.phtml>

Městský soud v Sofii - http://www.scc.bg/index_en.php?cat=81

Bulharská průmyslová asociace - www.bia-bg.com

Bulharské investiční fórum - <http://www.biforum.org>

Komora řemeslníků - <http://www.nzkgb.org/>

2. Vnitropolitická charakteristika

2.1. Stručná charakteristika politického systému

Státní zřízení:	republika
Nejvyšší zákonodárný sbor:	Lidové shromáždění (240 poslanců)
Nejvyšší výkonný orgán:	Rada ministrů (vláda)
Poslední parlamentní volby:	červenec 2009
Poslední prezidentské volby:	říjen 2006

Zastoupení jednotlivých politických stran a seskupení v současném bulharském parlamentu:

Strany a koalice	Mandáty
Občané za evropský rozvoj Bulharska (GERB) - pravicová strana	116
Bulharská socialistická strana (BSP) - levicová strana	40
Hnutí za práva a svobody (DPS) - etnická strana bulharských Turků, centristická	38
„Ataka“ - nacionalistické pravicové hnutí (ataka = útok);	21
Modrá koalice (Unie demokratických sil, Demokraté za silné Bulharsko, Bulharský zemědělský národní svaz) – seskupení pravicových stran	15
„Řád, zákonnost a spravedlnost“ – pravicová strana	10
Celkem	240

Na základě výsledků parlamentních voleb ze dne 5. 7. 2009 byla dne 27. 7. 2009 sestavena jednobarevná menšinová vláda (GERB) s parlamentní podporou stran Ataka, Modrá koalice a Řád, zákonnost a spravedlnost.

2.2. Hlava státu (jméno, kompetence)

Hlavou státu je prezident volený v přímých volbách na období pěti let (nejvíce na dva mandáty). Kompetence prezidenta dle ústavy jsou přibližně stejné jako v ČR. Současným prezidentem je Georgi Parvanov (bývalý předseda Bulharské socialistické strany), zvolen v říjnu 2006 (druhý mandát).

2.3. Složení vlády

Bojko Borisov – předseda vlády

Simeon Djankov – místopředseda vlády a ministr financí

Cvetan Cvetanov – místopředseda vlády a ministr vnitra

Trajčo Trajkov – ministr ekonomiky, energetiky a cestovního ruchu

Nikolaj Mladenov - ministr zahraničí

Tomislav Dončev - ministr pro řízení prostředků z EU

Anjo Angelov – ministr obrany

Rosen Plevneliev – ministr regionálního rozvoje a veřejných prací
Margarita Popova – ministryně spravedlnosti
Sergej Ignatov – ministr školství, mládeže a vědy
Veždi Rašidov – ministr kultury
Božidar Nanev – ministr zdravotnictví
Totju Mladenov – ministr práce a sociální politiky
Miroslav Najdenov – ministr zemědělství a potravinářství
Alexandr Cvetkov – ministr dopravy, informačních technologií a spojů
Nona Karadžova – ministryně životního prostředí
Svilen Nejkov – ministr tělesné výchovy a sportu
Božidar Dimitrov – ministr bez portfeje (pro bulharskou diasporu v zahraničí)

---

3. Zahraničně-politická orientace

3.1. Členství v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních

- Evropská unie - European Union (EU)
- Organizace spojených národů - United Nations (UN)
- Severoatlantická aliance - North Atlantic Treaty Organization (NATO)
- Rada Evropy - Council of Europe (CE)
- Mezinárodní měnový fond - International Monetary Fund (IMF)
- Světová obchodní organizace - World Trade Organization (WTO)
- Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj - World Bank (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD)
- Evropská banka pro obnovu a rozvoj - European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)
- Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě - Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)
- Mezinárodní komise pro ochranu řeky Dunaje - Danube Commission
- Mezinárodní agentura pro atomovou energii - International Atomic Energy Agency (IAEA)
- INTERPOL - International Criminal Police Organization
- Mezinárodní námořní organizace - International Maritime Organization (IMO)
- Mezinárodní organizace frankofonie - International Organization of the Francophonie (La Francophonie)
- Mezivládní oceánografická komise - International Olympic Committee (IOC)
- Mezinárodní telekomunikační unie - International Telecommunication Union (ITU)
- Organizace pro zákaz chemických zbraní - Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW)
- Světová poštovní unie - Universal Postal Union (UPU)
- Antarktická smlouva - Antarctic Treaty
- Světová zdravotnická organizace - World Health Organization (WHO)
- Světová organizace duševního vlastnictví - World Intellectual Property Organization (WIPO)
- Světová turistická organizace - World Tourism Organization (UNWTO)

3.2. Účast země na mnohostranných smlouvách a dohodách

Bulharsko se zúčastňuje všech mnohostranných smluv a dohod, ke kterým se připojilo z titulu členství v mezinárodních organizacích (viz oddíl 3.1.).

3.3. Přehled bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu) – mimo smluv dle kap.7.1.

- Úmluva mezi vládou Československé republiky a vládou Bulharské lidové republiky o spolupráci v oblasti zdravotnictví (Sofie, 19. 9. 1959, č. 22/1960 Sb.)
- Smlouva uzavřená mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky o výměně nemovitých majetků (Sofie, 18. 7. 1960)
- Dohoda o letecké dopravě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky (Sofie, 25. 9. 1967, č. 71/1968 Sb.)
- Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky o spolupráci v oblasti mírového využívání jaderné energie (Sofie, 12. 6. 1970, č. 29/1971 Sb.)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské lidové republiky o spolupráci v oblasti cestovního ruchu (Praha, 2. 2. 1972, č. 74/1972 Sb.)
- Konzulární úmluva mezi Československou socialistickou republikou a Bulharskou lidovou republikou a Protokol (Praha, 16. 3. 1972, č. 63/1974 Sb.)
- Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky o mezinárodní silniční dopravě (Praha, 24. 7. 1975, č. 49/1976 Sb.)
- Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Bulharskou lidovou republikou o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (Sofie, 25. 11. 1976, č. 3/1978 Sb.)
- Protokol o uspořádání otázek spojených s užíváním rekreačních objektů a zařízení vybudovaných v Bulharské lidové republice pro účely podnikové rekreace československými hospodářskými a společenskými organizacemi (Sofie, 16. 12. 1976)
- Dohoda mezi Správou služeb diplomatickému sboru a Bulharskou lidovou republikou - zastoupenou Ministerstvem zahraničních věcí o poskytnutí užívacího práva k pozemku pro výstavbu souboru budov velvyslanectví Bulharské lidové republiky v Praze (Praha, 17. 8. 1977)
- Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky o kulturní a vědecké spolupráci (Praha, 10. 4. 1978, č. 130/1979 Sb.)
- Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky o kulturních a informačních střediscích v Československé socialistické republice a v Bulharské lidové republice a Protokol k Dohodě (Praha, 3. 7. 1981, č. 88/1981 Sb.)
- Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Bulharské lidové republiky o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání a o vědeckých hodnostech a titulech, vydávaných v ČSSR a v BLR (Praha, 14. 4. 1982, č. 43/1983 Sb.)
- Smlouva o přátelských vztazích a spolupráci mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Bulharskou republikou (Sofie, 6. 4. 1992, č. 571/1992 Sb.)
- Dohoda o spolupráci mezi federálním ministerstvem vnitra České a Slovenské Federativní Republiky a ministerstvem vnitra Bulharské republiky (Praha, 23. 9. 1992)

- Ujednání mezi Ministerstvem obrany České republiky a Ministerstvem obrany Bulharské republiky o vzájemné spolupráci (Praha, 21. 9. 1995)
- Dohoda mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zemědělství a potravinářského průmyslu Bulharské republiky o spolupráci v oblasti zemědělství (Praha, 15. 11. 1995)
- Smlouva mezi Českou republikou a Bulharskou republikou o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu a z majetku (Sofie, 9. 4. 1998, č. 203/1999 Sb.)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o předávání a zpětném přebírání osob (Sofie, 9. 4. 1998, č. 277/1998 Sb.)
- Protokol mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o mezinárodních smlouvách platných mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Bulharskou republikou k 31. prosinci 1992/ (Sofie, 9. 4. 1998, č. 57/2000 Sb. m. s.)
- Smlouva mezi Českou republikou a Bulharskou republikou o sociálním zabezpečení (Praha, 25. 11. 1998, č. 2/2000 Sb. m. s.)
- Dohoda mezi Českou republikou a Bulharskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic (Sofie, 17. 3. 1999, č. 103/2000 Sb. m. s.)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o spolupráci v boji proti organizovanému zločinu, nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami, terorizmu a dalším druhům nebezpečné trestné činnosti (Sofie, 17. 03. 1999)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o vzájemném zaměstnávání občanů České republiky a občanů Bulharské republiky (Sofie, 06. 12. 1999, č. 90/2000 Sb. m. s.)
- Memorandum o dalších směrech spolupráce mezi Ministerstvem zahraničních věcí České republiky a Ministerstvem zahraničních věcí Bulharské republiky (Praha, 29. 09. 2000)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o spolupráci v mezinárodní kombinované dopravě Sofie, 9. 10. 2003, č. 65/2004 Sb. m. s.)
- Ujednání mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o zrušení vízové povinnosti ze dne 28. dubna 1994 sjednané výměnou nót (Sofie, 9. 10. 2003, č. 126/2003 Sb. m. s.)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky, kterou se mění a doplňuje Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o předávání a zpětném přebírání osob podepsaná dne 9. dubna 1998 v Sofii (Sofie, 27. 7. 2004, č. 65/2005 Sb. m. s.)
- Memorandum o spolupráci mezi Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky a Ministerstvem hospodářství Bulharské republiky (Praha, 9. 11. 2004, č. 139/2004 Sb.)
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Bulharské republiky o spolupráci v oblasti cestovního ruchu (Praha, 19. 5. 2008, č. 39/2008 Sb.m.s.)

4. Ekonomická charakteristika země

Bulharsko je země s otevřenou tržní ekonomikou založenou převážně na průmyslové výrobě se středně rozvinutým soukromým sektorem a pořád ještě vysokým vlivem státu v řadě strategických podniků. Světovou bankou je Bulharsko hodnoceno jako země s vyššími středními příjmy. K nejdramatičtějším propadu bulharské ekonomiky došlo v první polovině devadesátých let minulého století v důsledku rozpadu RVHP a ztrátám tradičních trhů, a to zejména trhů v zemích bývalého Sovětské svazu. Následně, kvůli velmi pomalým a nedostatečným ekonomickým reformám, bulharská ekonomika v roce 1996 zkolabovala, čehož nejvýraznějším projevem byla více než 300% inflace a znehodnocení domácí měny. K postupné stabilizaci ekonomiky začalo docházet až v roce 1998 po zavedení režimu fixního kursu domácí měny k německé marce (později k euru), tj. po zavedení tzv. "currency board" odsouhlaseného s Mezinárodním měnovým fondem a se Světovou bankou. Rok 2000 znamenal rovněž stabilizaci ve fiskální politice, kdy prakticky až do roku 2009 se dařilo udržet proficitní rozpočet. Vstup do EU přinesl Bulharsku výraznou liberalizaci v obchodní oblasti, na druhé straně však byla ekonomika země vystavena silnějšímu inflačnímu tlaku, což bylo jedinou příčinou dosavadního nenaplnění ambice připojení se k systému ERM-2 nezbytnému pro vstup do Eurozóny. Současný odhad pro zavedení eura v Bulharsku je rok 2014.

4.1. Zhodnocení hospodářského vývoje za minulý rok, předpověď dalšího vývoje

HDP Bulharska v roce 2009 reálně poklesl ve srovnání s rokem 2008 o 5,1%. Celková hodnota HDP ve sledovaném období dosáhla více než 33 miliard eur. Hrubá přidaná hodnota bulharské ekonomiky představovala 25,3 miliardy eur, přičemž reálně poklesla o 3,6 %. V zemědělském sektoru byl zaznamenán pokles hrubé přidané hodnoty o více než 3,3 % a v průmyslu až o 8,1 %. V sektoru služeb došlo k mírnému poklesu o 1,7 %. Výdaje na domácí spotřebu poklesly o 5,9 %, přičemž investice do základního kapitálu byly nižší až o 24,9 %. Zahraniční obchod zůstává i nadále v mínusu, i když se v důsledku výraznějšího poklesu dovozu deficit snížil v poměru k HDP z 25% na 12%. Vývoz zboží a služeb byl v r. 2009 nižší o 10 % a dovoz až o 21,8 % oproti r. 2008.

Pokles spotřeby a tím i další snižování výkonnosti ekonomiky se očekává i v r. 2010. Kromě jiného se to projeví zejména útlumem na úvěrovém trhu a snižováním příjmů obyvatelstva, růstem nezaměstnanosti a restrukturalizací vládních výdajů (škrty na výdajové straně rozpočtu) s cílem udržení minimálního deficitu ve státním rozpočtu. Mírný růst se očekává až ve druhém pololetí roku 2010.

4.2. Základní makroekonomické ukazatele za posledních 5 let (HDP/obyv., vývoj objemu HDP, podíl odvětví na tvorbě HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti)

	2005	2006	2007	2008	2009
HDP v běžných cenách (mil. EUR)	21 448	25 099	28 898	33 895	33 100
Reálný růst HDP (%)	6,3	6,3	6,2	6,0	-5,1
HDP na obyvatele v PPS (EUR)	7 800	8 600	9 400	10 400	-
Index průmyslu (%)	6,9	6,0	9,6	0,7	-17,4
Inflace (průměrná, %)	5,0	7,3	8,4	12,4	2,8
Nezaměstnanost (%)	10,7	9,1	6,9	6,3	9,1
Vývoz, FOB (mil. EUR)	9 466,3	12 011,9	13 511,9	15 203,8	11 783,3
Dovoz, FOB (mil. EUR)	13 876,1	17 574,1	20 814,7	23 801,1	15 867,2

Běžný účet platební bilance (mil. EUR)	-2 705,7	-4 647,8	-7 274,0	-8 653,1	-2 912,1
Finanční účet platební bilance (mil. EUR)	3 978,1	7 084,6	13 207,7	11 378,7	2 106,6
PZI (mil. EUR)	3 152,1	6 221,6	8 595,8	6 549,0	2 844,8
Směnné kursy (ke konci období)					
BGN/EUR	Currency board fixed rate 1,95583				
BGN/USD	1,66	1,49	1,33	1,39	1,36

Zdroj – Národní statistický institut (www.nsi.bg)

4.3. Průmysl – struktura, tempo růstu, nosné obory

Průmysl v Bulharsku v roce 2009 vytvářel 30,3 % celkové přidané hodnoty v ekonomice. Zmíněný podíl poklesl oproti předchozímu roku pouze o 0,2 %, nicméně reálné snížení přidané hodnoty v průmyslu oproti roku 2008 dosáhl až 8,1 %. Nejvýrazněji se propad výroby projevil u výrobků denní spotřeby. Na tvorbě HDP se průmysl podílí přibližně z 25 % a je i nadále charakteristický poměrně nízkou přidanou hodnotou (20 %), přičemž za průměrem EU zaostává přibližně o 10 %. Za příčinu uvedeného stavu lze považovat značný podíl výroby ropných produktů, potravinářských, tabákových a metalurgických výrobků na celkové průmyslové výrobě. Nízká efektivita výroby v uvedených odvětvích je do značné míry provázána v Bulharsku obecně zakořeněnou nízkou produktivitou práce, vysokou energetickou náročností, nedostatečnými inovacemi a pomalým zaváděním moderních technologií. Pro doplnění lze uvést, že zatím přibližně pouze 10 % PZI směřuje do zpracovatelského průmyslu.

Hutnictví a metalurgie

Hutnictví a metalurgie se na celkové průmyslové výrobě podílí 12 %. Toto odvětví je zde téměř výlučně závislé na dovážených surovinách (železná ruda, koksovateľné uhlí), přičemž zhruba 80 % výrobků ze železa a oceli ještě v roce 2008 směřovalo na vývoz. V současné době lze mezi hlavní fungující výrobce surového železa, ocele a válcovaných výrobků v Bulharsku zařadit podniky Stomana Industry (www.stomana.bg), Promet Steel (www.promet.bg), Sofia Metal (www.sofiametal.hit.bg), Helios Metalurg (www.helios-metalurg.com), IPO (www.ipo-bg.com), Bamex (www.bamex.bg), Zhiti (www.zhiti.com) a Intertrust Interpipe (interpipe-bg.com).

V hutnictví neželezných kovů mají nejsilnější postavení podniky KCM (www.kcm.bg) a OCK (olovo, zinek, www.ock-bg.com). Největším výrobcem mědi je závod Aurubis Bulgaria (www.aurubis.com). Tento závod nesl až do počátku roku 2009 název Cumerio Med a byl součástí belgického holdingu Cumerio. V dnešní době patří německému koncernu Norddeutschen Affinerie AG. Opracováním barevných kovů se dále zabývají podniky Sofia Med (výrobky z mědi, www.sofiamed.bg), Alcomet (zpracování hliníku, www.alcomet-plc.com), SteelMet (hliníkové profily, www.steelmet.bg) a Precis Inter Holding (hliníková potrubí, www.precis-inter.com).

V roce 2009 poklesly prodeje hutních výrobků v Bulharsku oproti předchozímu roku řádově o 40 %, přičemž tomu odpovídajícím způsobem poklesla i jejich výroba. Nejvýrazněji se uvedené snížení projevilo ve výrobě železa a oceli, a to zejména v důsledku útlumu v lodářském průmyslu, který byl největším odběratelem konstrukčních kovových profilů. V současné době největší ocelářský podnik Stomana Industry pracuje na polovinu výrobní kapacity, čehož důsledkem je také to, že v roce 2009 tento podnik propustil více než 400 zaměstnanců. Řádově o 40 % meziročně klesla výroba v dalších dvou podnicích - Helios Metalurg a Promet Steel. Počátkem roku 2009 se v důsledku úplného zastavení výroby v do té doby největším hutnickém kombinátu „Kremikovtzi“ již v Bulharsku prakticky nevyrábí surové železo (litina). Současná vláda nemá v úmyslu poslední zmíněnou zkrachovalou huť finančně podpořit za účelem zachování výroby. Nejpravděpodobněji zde proto dojde k úplné likvidaci podniku. V rovině úvah je myšlenka přilákání nových investic do projektu za účelem vybudování technologického parku na jeho pozemcích. V hutnictví neželezných kovů se pokles výroby nejvíce projevilo ve výrobě zinku, a to již od posledního čtvrtletí 2008. V roce 2009 poklesla výroba uvedeného kovu o 30 %. Zmíněný výrobní segment představují v Bulharsku firmy KCM a OCK.

Aktuální informace o vývoji v odvětví lze získat na stránkách Bulharské asociace metalurgického průmyslu www.bcm-bg.com a odborového svazu www.metalicy-bg.com.

Potravinářský průmysl

Bulharsko je zemí s příznivými klimatickými podmínkami a dlouholetou tradicí ve výrobě kvalitních vín, sýrů, tabákových výrobků, rostlinných olejů apod. Mezi hlavní obory potravinářství v Bulharsku patří zpracování masa, výroba mléka, konzervářský průmysl, cukrovarnictví, výroba mouky, cukrovin, rostlinného oleje, vína, piva, zpracování ryb a tabáku. Mezi největší (zejména zahraniční a nadnárodní) výrobce potravin a nápojů v Bulharsku patří Nestlé Bulgaria, Chipita Bulgaria (sušenky), Danone Serdika (mléčné výrobky), United Milk Company (mléčné výrobky), Brezovo Ltd. (husí játra), Agrima (nápoje), Amylum Bulgaria (cereálie), Vitagrain, Coca Cola HBC Bulgaria, My Day (mléčné výrobky), Devin (minerálky), Sugar Plants (cukr), Meat Factory-Lovech (masné výrobky), Kaliakra-Dobrich (rafinované oleje a tuky), Sofia Mel (mlýny), Brezovo (masné výrobky), Delta Bulgaria (mrazírny), Day&Night (sušenky), Candy (nápoje), Meggle-MJ (mléčné výrobky), Slančevi Lači Bulgaria (rostlinné oleje), Tandem-V (masné výrobky).

V Bulharsku se vyrábí přibližně 30 značek piva. Mezi největší výrobce patří společnost Zagorka (Heineken), která se svými značkami Heineken, Zagorka, Amstel, Murphys, Kaiser, Ariana a Stolično pokrývá více než 30 % domácího trhu. Pivovary Zagorka v roce 2009 vyrobily 1,9 milionů hl piva. Dále následuje Kamenitza (InBev, 1,7 mil. hl v r. 2009) se značkami Kamenica, Astika, Burgasko, Pleven, Slavena, Stella Artois, Beks a Staropramen. Třetím největším výrobcem piva v Bulharsku je Carlsberg (1,6 mil. hl) se značkami značky Šumensko, Pirinsko, Carlsberg a Tuborg. Aktuální informace o vývoji v pivovarnictví lze získat na www.bia-bg.com/bia/branch/brewers.htm a www.pivovari.com.

Výroba vína má zde dlouholetou tradici. Místní výrobci dodávají na trh ročně řádově 1,8 mil. hl tohoto nápoje, přičemž 80 % produkce jde na vývoz. Mezi největší výrobce patří Damyanitza, Domain Menada, Vinex Slaviansi, Vinprom Ruse, Vinex Preslav, Belvedere Bulgaria, Černomorsko zlato, Vinprom Karnobat a další. V roce 2009 vrostla produkce v tomto oboru pouze u kvalitních bílých vín, jejichž výroba je ve srovnání s červenými víny celkově mnohem nižší. Celkově však výroba vína poklesla o 30 %. Aktuální informace o uvedeném segmentu výroby lze získat na www.bulgarianwines.org a www.eavw.com.

Značná část převážně malých a středních domácích výrobců v potravinářství se nedokázala plně přizpůsobit vývoji na mezinárodním trhu a čelit tak tvrdé konkurenci v cenách, kvalitě, obalech, reklamě, marketingu a v neposlední míře i pokud jde o přísné hygienické normy EU. Paradoxně pro tuto zemi je v současnosti značným problémem místního potravinářského průmyslu rovněž nedostatečná surovinová základna. Agrární sektor je poměrně zaostalý a v zatím není schopen zajistit dostatečný přísun kvalitních surovin. Zejména kvůli nedostatku investičních zdrojů na technologické inovace a na uvádění nových výrobků na trh ustoupila dřívější dominance malých a středních podniků postupně zahraničním (nadnárodním) výrobcům potravin a nápojů.

Další aktuální informace o vývoji v potravinářském průmyslu lze získat na www.ambb.dir.bg (masné výrobky), www.bsda-bg.org (nealkoholické nápoje).

Textilní průmysl

Bulharský textilní průmysl je výrazně provázán zejména s evropskými výrobci a distributory oděvů a je více než z 90 % orientován na export, čímž dlouhodobě zajišťuje řádově 20 % devizových příjmů země. Třetina celkového bulharského vývozu textilních výrobků směřuje do EU. Odvětví až doposud výrazně těžilo z globalizace výrobních řetězců a tomu odpovídajícího přesouvání výrob ze zemí s vyššími (zejména mzdovými) náklady. Kvůli silné konkurenci ze strany Číny a Turecka se uvedený sektor postupně přeorientoává na menší, o to však složitější a kvalitnější zakázky se širšími modelovými řadami. Výraznou roli v procesu restrukturalizace a modernizace odvětví sehrávají zahraniční investoři, mezi něž patří Rollmann-Partners (SRN), Demo Bulgaria (Řecko), Kalcedonia (Itálie), Can da Int. OHG (SRN), Kosmos Textile (Řecko), Miroglio (Itálie) a Alt Group (SRN). Mezi další nejznámější výrobce textilu a oděvů lze zařadit firmy Arda, Dekotex, Dimana, Katex, Markam-Obreškov, Mirolio Bulgaria, Nitex, Pirin-Tex, Rila-Styl, Ropotamo, Ruen a Janica. Textilní a oděvní fabriky jsou rozprostřeny téměř po celém Bulharsku, nicméně jejich nejvyšší koncentrace je v okolí Plovdivu, Ruse, Slivenu a v jihovýchodní části Bulharska.

V roce 2009 poklesla výroba a odpovídajícím způsobem i bulharský vývoz textilních výrobků o více než 21%. Uvedené odvětví bylo právě díky výrazné exportní provázanosti jedním z prvních, které pocítilo útlum na trzích v důsledku finanční krize.

Informace o aktuálním vývoji v odvětví textilního průmyslu lze získat na www.sfb.bia-bg.com.

Strojírenský průmysl

Výrobní struktura strojírenského průmyslu je poměrně výrazně zaměřena na subdodávky pro zahraniční firmy. Největším uskupením průmyslových podniků v Bulharsku je Industrial Holding Bulgaria, který ovládá investiční portfolio kromě jiného i v 17 strojírenských podnicích. Jedná se zejména o výrobce kovoobráběcích strojů (ZMI Sliven, Mašstroj Trojan a ZMI Nova Zagora), asynchronních a synchronních elektromotorů (Elprom ZEM) a výrobce kovových odlitků (Learmaš) apod.

Tyto převážně exportně orientované podniky v průběhu roku 2009 snížily výrobu v průměru o 40 %. Podniky jsou nuceny optimalizovat výrobu, snižovat náklady a propouštět zaměstnance. Podle současných odhadů může k oživení strojírenského odvětví v Bulharsku dojít nejdříve koncem roku 2010.

Mezi nejvýznamnější zahraniční investory v odvětví strojírenského průmyslu patří německá firma Liebherr (výrobce chladniček), francouzská Montupet (náhradní díly pro automobilový průmysl), rakouská Palfinger (hydraulické nakladače, zvedáky apod.), nadnárodní M+S Hydraulic (hydraulické motory, brzdy a řídicí jednotky), Sparky Group (elektrické průmyslové nářadí) apod. Relativně dobrou pozici na světových trzích si udržuje část podniků zbrojařského průmyslu jako např. firma ARCUS Co. (výrobce leteckých bomb, dělostřelecké a minometní munice, granátů, granátometů, pistolí apod.) a Arsenal Kazanlak (automatické zbraně, karabiny, lovecké zbraně).

Aktuální informace o vývoji ve strojírenském odvětví v Bulharsku a podrobné sektorové analýzy lze získat na stránkách Bulharské odvětvové strojírenské komory www.bbcmb.dir.bg.

Elektrotechnický průmysl

Mezi hlavní výrobky bulharského elektrotechnického průmyslu patří elektrické motory, generátory, transformátory, izolované vodiče a kabely, ovládací panely, měřiče, akumulátory, baterie, osvětlovací technika, zářivky, žárovky apod. Elektrotechnický průmysl, díky svým možnostem participovat v subdodavatelských vztazích s většími zahraničními výrobci zejména finální produkce, dokázal úspěšně přilákat řadu zahraničních investorů. Ze značné části je (i z důvodu dřívějšího přerozdělení výrobních činností v rámci RVHP) orientován na výrobu komponentů pro automobilový průmysl. Mezi největší výrobce odpovídajícího sortimentu v Bulharsku patří Monbat JSC (Sofia), Schneider Electric Bulgaria SPLTD (Sofia), Emka JSC (Savlievo), EPIQ Electronic Assembly (Botevgrad; elektronické systémy pro automobilový průmysl, spotřební elektrotechnické zboží), Gamacable JSC (Smolyan), Hyundai Heavy Industries Co. Bulgaria (Sofia), ELMA Plc. (Trojan; asynchronní motory), ELPROM-ZEM Plc. (Sofia; elektromotory), DINAMO-SI Plc. (Sliven; automobilové startéry), Arkomat Bulgaria (kabelové svazky pro Volkswagen Electrical Systems) a další výrobci elektromotorů, generátorů, signalizačních zařízení apod. Mezi další významné investory v odvětví patří ABB, Schneider, Michigan Magnetic, Pramet, Siemens, Sigma Delta, Videoton, Epiq, Liebherr a Festo Production.

Úplný seznam podniků uvedeného odvětví je k dispozici na internetových stránkách Bulharské elektrotechnické a elektronické asociace www.bcee-bg.org.

Chemický a petrochemický průmysl

Chemický průmysl je především reprezentován několika gigantickými podniky se zahraniční majetkovou účastí. Jedná se zejména o Lukoil Neftochim Burgas jako největší petrochemický kombinát na Balkáně, který byl zprivatizován ruskou společností Lukoil v roce 1999. Mezi výrobci ropných olejů dominuje společnost Prista Oil, která je z 25 % vlastněna americkou společností TEXACO. Mezi další významné výrobce v uvedeném odvětví patří společnosti Megachim (ropné oleje), Lubria (petrochemický kombinát), Plama (biopaliva), Orgachim Ruse (výrobce syntetických barev, nátěrů a laků; patří konsorciu rumunských a amerických investičních fondů), Solvay-Sodi Devnia (anorganická chemie), Neochim Dimitrograd (dusičnatá hnojiva), Neohimiki Bulgaria Sofia (výroba pesticidů a dalších agrochemických výrobků), Polimeri Devnia (výroba primárních polymerů), Mining Company Sofia (anorganické chemikálie), Svilozha-Yar Svishtov (chemická vlákna); Ekon-91 Ruse (barvy, laky, nátěry),

Boro-Bogomil Dachev Sofia (lepidla a želatíny), Hayat Bulgaria Chemical Varna (čisticí prostředky), Lackprom Svetovrachene (barvy, laky nátěry), Henkel – Ceresit (stavební materiály), Kauchuk New Industrial Company Pazardzhik (syntetický kaučuk a výrobky z kaučuku).

4.4. Stavebnictví

Stavebnictví zaznamenalo v roce 2009 pokles o 24,1%. Ještě v roce 2008 si přitom zachovávalo růst, a to hlavně díky výstavbě ubytovacích kapacit v přímořských letoviscích a zimních střediscích cestovního ruchu. V současné době se velké stavební firmy přeorientovávají na činnosti v oblasti výstavby inženýrských sítí, silnic, čistíren odpadních vod, závodů na zpracování odpadů atp. V těchto činnostech lze s větší pravděpodobností očekávat alespoň nějaké financování, a to jak z prostředků státního rozpočtu tak i z operačních programů Evropské unie. Oproti téměř úplně utlumené bytové výstavbě (vč. výše uvedené výstavby objektů turistického ruchu) pokračovala v roce 2009 (i když v mnohem menším rozsahu) také dostavba dříve započatých obchodních a logistických center.

Světová finanční krize postihla zejména investory, kteří vložili své finanční prostředky do nemovitostí v Bulharsku. Trh s nemovitostmi v Bulharsku zaznamenal již v roce 2008 propad o 20 % pokud jde o počet uzavřených transakcí, v roce 2009 se (zejména pokud se jedná o nemovitosti určené k bydlení) téměř úplně zastavil. Investiční společnosti zmrazily nezáhájené projekty a iniciovaly prodeje nedokončených staveb.

Největší vlna stavebního boomu v Bulharsku vrcholila v roce 2004. Zvolnění tempa růstu v období následujících čtyř let se stalo určitým katalyzátorem kvality poskytovaných stavebních služeb, což ve svém důsledku přivedlo řadu stavebních firem ke krachu. Z tohoto pohledu se stavebnictví stalo v současné době nejrizikovějším sektorem ekonomiky. Od počátku roku 2008 existuje v Bulharsku Centrální profesní rejstřík stavitelů, jehož činnost je upravena zákonem o komoře stavitelů v Bulharsku. Všechny bulharské a zahraniční firmy vykonávající stavební činnost na území Bulharska musí být v uvedeném rejstříku registrovány. Rejstřík je dostupný na <http://register.ksb.bg/>.

4.5. Zemědělství – vývoj, struktura

Nehledě na pokles zemědělské výroby v Bulharsku v roce 2009 je tento sektor nejméně zasažen světovou krizí. Zemědělství dosáhlo v roce 2009 v komoditním srovnání stejných výsledků jako v roce předchozím, nicméně díky celosvětové tendenci snižování cen zemědělských výrobků došlo k poklesu celkové přidané hodnoty v zemědělství meziročně o 3,3 %.

Bulharsko má díky dobrým klimatickým podmínkám a dostatku úrodné půdy dlouholetou tradici v pěstování zemědělských kultur, zejména obilovin, zeleniny a vinné révy. V důsledku zaostávání ve strukturálních změnách a přizpůsobování se tržním a kvalitativním podmínkám a požadavkům světových trhů byl však zemědělský sektor v Bulharsku již od počátku 90. let minulého století zatažen do vleklé krize. V sektoru převládají malá neefektivní hospodářství, zápasící s nedostatkem finančních zdrojů a v posledních letech i s přísnými kvalitativními požadavky ze strany EU, čehož negativní důsledky se projevily zejména po vstupu Bulharska do EU v r. 2007. Problémy v zemědělství byly v uvedeném roce navíc umocněny velkým suchem v zimních a jarních měsících.

Nadále však přetrvávají problémy v uvedeném sektoru v souvislosti s nevyplácením slíbených dotací a nízkým výkupním cenám zejména u mléka, což vyvolávalo organizované protesty farmářů. Začíná docházet k postupnému sdružování farmářů a roste rovněž zájem zahraničních investorů, schopných vytvořit větší konkurenceschopné výrobní kapacity. Bulharští zemědělci začínají postupně reagovat na zvýšený zájem o technické plodiny, využívané zejména k výrobě biopaliv. Rušení dosavadních daňových úlev pro zemědělské výrobce v roce 2010 ještě více situaci v uvedeném sektoru zkomplikuje. Jedná se především o dosavadní zvýhodněnou spotřební daň na pohonné hmoty, osvobození zemědělských výrobců od daně z příjmů, sníženou daň ze zisku a dotované pojistné sazby.

Statistické údaje charakterizující zemědělský sektor jsou k dispozici na www.nsi.bg.

4.6. Služby

Sektor služeb vytváří více než polovinu HDP. Nejvýrazněji se na něm podílí turistické služby. Bulharsko má velmi dobrý potenciál pro rozvoj turistického ruchu, zejména díky příznivým přírodním podmínkám (pláže černomořského pobřeží; hory; střediska zimních sportů) a značnému množství historických a kulturních objektů. Přesto zde neexistuje kompaktní strategie rozvoje tohoto sektoru ekonomiky. V průběhu posledních pěti let se černomořské pobřeží Bulharska zaplnilo stovkami nových hotelů a penzionů. Mezi turistickými agenturami a hoteliéry, příp. dalšími poskytovateli služeb, však chybí efektivní komunikace a koordinace, což se projevuje nízkou cenovou flexibilitou a absencí kvalitních doprovodných služeb.

V důsledku souhry výše uvedených faktorů a prohlubující se hospodářské recese byla obsazenost turistických zařízení v průběhu letní sezóny 2009 nejnižší za posledních 5 let.

Zatím na nedostatečné úrovni se nachází infrastruktura hotelových komplexů, penzionů a kempů, přičemž za nejvýraznější nedostatek lze považovat indiferentní vztah výše uvedených subjektů a municipalit k ochraně životního prostředí, a to jak v pásmu černomořského pobřeží, tak i v horských středcích. Za přetrvávající problém lze považovat často se vyskytující projevy nezdvornosti obsluhujícího personálu, což svědčí o nedostatečném vzdělávání a tréninku personálu (v převážné většině případů se jedná o sezónní pracovníky; dobře vyškolený a kvalitní personál se uplatňuje většinou v zahraničí). Doposud se nepodařilo plně vymýtit podvody ve směnárnách, často spojené s projevy „solidarity“ ze strany policejních orgánů spíše vůči směnárníkům, než vůči poškozeným turistům.

4.7. Infrastruktura (doprava, telekomunikace, energetika – z toho jaderná)

Doprava

Bulharská dopravní infrastruktura je relativně dobře rozvinutá, její stav však odpovídá nízkému objemu prostředků, alokovaných do její údržby a modernizace. Silniční síť sestává z více než 37 tis. km silnic, z toho 440 km dálnic. Železnice obhospodařuje 6,5 tisíce km tratí (z toho cca 4,3 tis. km představují hlavní tratě), z nichž je více než 64 % elektrifikováno; hlavními bulharskými přístavy jsou Burgas a Varna, letecké dopravě slouží 5 mezinárodních letišť – Sofia, Varna, Burgas, Plovdiv a Gorna Orjachovica.

Dopravní sektor se potýká s řadou problémů. Potíže se nejvýrazněji projevují na železnici – osobní doprava je ve ztrátě a pro ziskové nákladní přepravy chybí vagony. Bulharské státní železnice (BDŽ) mají na vnitrostátním trhu řadu pohledávek (největším dlužníkem je ocelárna Kremikovci, která až do svého zastavení koncem r. 2008 využívala 30 % služeb BDŽ) a kvůli nedostatku volných finančních prostředků nejsou schopny plně pokrýt svoje závazky vůči zahraničním železničním přepravcům, v čehož důsledku je omezováno využití jejich vagónů na území Bulharska. Kvůli nevyhovující železniční infrastruktuře BDŽ nemohou poskytnout rychlejší a kvalitnější dopravní služby klientům. V letecké dopravě roste podíl nízkonákladových dopravců.

Národní strategie integrovaného rozvoje Infrastruktury Bulharska vyjmenovává řadu investičních aktivit zejména pokud jde o rozvoj dopravního sektoru. Největší investice se postupně soustřeďují do následujících oblastí (podrobněji na www.mt.government.bg):

V silniční dopravě je hlavní prioritou dostavba dálnic Trakia (Sofie – Burgas, zbývá necelých 100 km na úseku Stara zagora - Karnobat), Ljulin, Marica, Struma a Černo more. Jejich výstavba je financována ze státního rozpočtu, kohezních fondů EU (operační program Doprava). Další prioritou je rekonstrukce a výstavba silničních úseků podél transevropských dopravních koridorů, což bude obnášet výstavbu nových silnic, obnovu úseků současné silniční sítě a výstavbu městských obchvatů. Další investice putují do zlepšení a homogenizace dopravních operačních indikátorů současné silniční sítě cestou jejich rekonstrukce a obnovy, což bude obnášet výstavbu, obnovu a opravy silnic druhé a třetí třídy a rovněž tranzitních tahů s financováním z prostředků Operačního programu „Regionální rozvoj“, jehož realizace bude pokračovat do r. 2013. V železniční dopravě byly započaty projekty modernizace evropských dopravních koridorů (IV, VIII, IX a X), což obnáší modernizaci železničních tratí Vidin-Sofia, Sofia-Plovdiv-Burgas, zdvojení tratí Plovdiv-Svilengrad, Svilengrad-TR hranice, výstavbu tratí Mezdra-Gorna Orjachovica, Radomir-Botevgrad a Sofie-Radomir, zlepšení projekčních parametrů tratí Plovdiv-Zimnica,

obnovu úseků tratě Plovdiv - Burgas, modernizaci tratě Sofie - Dragoman a zlepšení projekčních parametrů tratě Ruse - Gorna Orjachovica.

Telekomunikace

V roce 2009 byla zahájena procedura digitalizace televizního a rozhlasového vysílání. Digitalizace proběhne ve dvou etapách, přičemž výběrové řízení na výstavbu tří multiplexů v rámci první etapy digitalizace vyhrála slovenská společnost Towercom.

Hlavním telefonním operátorem (pevné linky) v Bulharsku je Bulharská telekomunikační společnost ("BTK EAD"), která spravuje více než 2,9 milionu pevných telefonních linek. Její podíl na trhu představuje 90 %. Největším mobilním operátorem je MobilTel (v partnerství s Vodafone), jehož podíl na trhu mobilních operátorů představuje řádově 50 %. Další dva velcí mobilní operátoři jsou Globul a VivaCom (100% vlastněn telekomunikační společností BTK). Kvůli rostoucí konkurenci na telekomunikačním trhu začali telefonní operátoři rozšiřovat portfolia svých služeb – BTK o mobilní komunikaci, MobilTel o pevné telefonní linky a Globul o technologie, zajišťující propojení mobilních telefonů a pevných linek. Objevují se nové segmenty trhu a řada firem investuje do moderních a výkonných technologií. Licence na vybudování WiMax sítě mají společnosti Nexcom, Max Telekom, Transtelecom a MobilTel. Očekává se, že v dalších letech se budou výrazněji rozvíjet další služby – televizní, přenosy dat a video signálu apod.

Energetika

Z energetických surovin se v Bulharsku těží zejména lignit. Největším těžebním závodem je podnik „Mini Maritza Iztok“, roční těžba představuje řádově 20-25 mil. tun. Zemní plyn se již prakticky netěží. V lednu 2009 byla zastavena těžba v podmořském nalezišti Galata 20 km východně od Varny, kterou na základě koncese zajišťovala firma Petreco (100% dcera v UK zaregistrované Melrose Resources). Dřívější roční těžba dosahovala téměř 300 milionů m³, což představovalo cca 8 % celkové spotřeby Bulharska. Držitelem dalších dvou těžebních koncesí je soukromá společnost „Proučvane i dobiv na neft i gaz“, která v minulosti těžila na nalezištích Marinov geran, Durankulak, Dolni Dubnik, Selanovci, Bulgarevo a Butanjug na severu a severovýchodě Bulharska. Existují zderovněž zanedbatelná naleziště ropy. Koncese na těžbu vlastní rovněž firma „Proučvane i dobiv na neft i gaz“, jedná se však o malá naleziště Tjulenov, Dolni Dubnik, Budarski geran, Dolni Lukovit a Gorni Dubnik. Pokud jde o dovoz strategických surovin, Bulharsko je v dnešní době 100% závislé na dovozu z RF, a to jak u plynu dováženého prostřednictvím společnosti Gazprom v objemu řádově 3,4 mld. m³ ročně, tak i u ropy, kde hlavním dodavatelem je LUKOIL (7 mil. t ročně).

Co se týče výroby elektrické energie, Bulharsko má celkový instalovaný výkon 11 215 MW, z toho tepelné elektrárny mají 4410 MW, jaderná elektrárna 2000 MW, průmyslové kogenerace 1795 MW a vodní elektrárny 3010 MW. Mezi největší elektrárny patří JE Kozloduj (www.kznpp.org, instalovaný výkon 2x1000 MW), TE Maritza Iztok 2 (www.tpp2.com, instalovaný výkon 1556 MW, 8 bloků), TE Varna (www.cez.bg, 1260 MW, tj. 6x210 MW, vlastníkem je ČEZ a.s.), Enel Maritza Iztok 3 (www.enel.bg, 768 MW, vlastníkem je italská společnost Enel). Vysokonapěťové přenosové sítě jsou ve vlastnictví státu. Vlastnická práva a správu v nich vykonává Národní energetická společnost NEK (www.nek.bg). Distribuci elektrické energie zajišťují společnosti "ČEZ Razpredelenie Bulgaria" (západní část Bulharska; majoritní podíl 66% vlastní ČEZ a.s., zbytek bulharský stát), „EVN Elektorazpredelenie Bulgaria“ (jihovýchodní část země; majoritní podíl vlastní rakouská EVN, zbytek stát), „EON Bulgaria Mreži“ (severovýchodní část BG; majoritní podíl vlastní německá E.ON, zbytek stát) a lokální privátní distribuční společnost „ERP Zlatni Pjasci“, která je ve vlastnictví BG fyzických osob.

Situace v bulharském energetickém sektoru byla od počátku roku 2009 zejména díky lednové plynové krizi poznamenána potřebou rychlejšího řešení otázky energetické bezpečnosti země a snížení její závislosti na dodávkách strategických surovin (plynu a ropy) od jednoho dodavatele, kterým je v současnosti RF. Krize s dodávkami plynu a s tím spojená dvoutýdenní nucená odstavka řady bulharských průmyslových podniků v lednu 2009 vyvolala v přemýšlení zdejších státních stratégů, pokud jde o vnímání otázky energetické bezpečnosti, jistý posun k většímu realizmu. Při úplném zastavení kohoutků na tranzitním plynovodu z Ruska se s využitím jediného podzemního zásobníku plynu v Čirenu dala pokryt teoreticky maximálně jedna třetina celkové denní spotřeby plynu v zemi, která ve zmíněném období představovala řádově 12 mil. m³ (tj. denní výtěžnost Čirenu byla cca 4 mil. m³).

Mění se proto zejména krátkodobé priority, pokud jde o energetickou bezpečnost, a to především v zásobování plynem. Více než potřebu zapojení se do strategických projektů výstavby tranzitních

plynovodů jako jsou South Stream a Nabucco si vláda v současné době uvědomuje potřebu urychleného řešení problému, který spočívá v dosažení plného pokrytí denní spotřeby při obdobných výpadech na hlavní plynové tepně, a to a) investicemi do zajištění vyšší těžební kapacity podzemního zásobníku v Čirenu b) transformací vytěženého černomořského ložiska plynu Galata na zásobník plynu, c) napojením Bulharska na plynovod „Turecko-Řecko-Itálie“ výstavbou spojovací větve Dimitrovgrad (BG) - Komotini (GR), d) propojením bulharských a tureckých sítí výstavbou plynovodu „Straldža-Malkoçar-Kešan“, e) výstavbou plynovodu Russe (BG) – Giurgevo (RO) za účelem napojení na rumunskou plynovodní síť apod.

Všechny výše uvedené aspekty současného a budoucího dění v bulharské energetice by měly být zohledněny v nově připravované energetické strategii do r. 2020. Tento dokument by se měl stát kromě jiného rovněž nástrojem pro zajištění 16% podílu výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů do r. 2020. Nicméně, od konce roku 2009 Bulharsko zpřísnilo podmínky pro investory do obnovitelných zdrojů energie, a to zejména pokud jde o budování větrných a solárních parků. Kvůli četnému porušování především ekologických právních norem a neúměrně vysokému počtu v minulosti předložených investičních záměrů, které neodpovídaly technickým možnostem přenosových a distribučních sítí, bylo zdejší ministerstvo životního prostředí nuceno koncem roku 2009 zavést na předmětné projekty dočasné moratorium. Od počátku března 2010 bylo však za předpokladu zavedení zmíněných přísnějších podmínek uvedené moratorium zrušeno. Opatření zaváděná rezortem životního prostředí jsou do značné míry reakcí na sankční řízení Evropské komise vůči Bulharsku kvůli porušování evropské ekologické legislativy. Podstata zpřísnění se odehrává ve dvou rovinách, a to v rovině dosažení striktního dodržování dosavadních legislativních požadavků a v rovině další úpravy odpovídajících legislativních norem. V minulosti totiž nebyly výjimkou například situace, kdy ministerstvo životního prostředí schvalovalo projekty větrných elektráren bez potřebných dvanáctiměsíčních průzkumů a vyhodnocení síly větru v místech zamýšlené výstavby. Nové podmínky kromě jiného vyžadují zpracování plánu připojení odpovídajících energetických zdrojů k přenosovým a distribučním soustavám. V minulosti nebyly výjimkou případy, kdy příslušné energetické přípojky byly vedeny chráněnými územími a přírodními rezervacemi. U fotovoltaických projektů se navíc zavádí požadavek na menší plochu, větší odstup a vyšší umístění solárních panelů nad terénem. V souladu s požadavky ministerstva zemědělství nebude pro předmětné projekty umožněno vynětí nejkvalitnější zemědělské půdy (I. až IV. kategorie) z půdního fondu a její převod na stavební parcely. Nové projekty budou posuzovány více v kontextu srovnání s již vybudovanými energetickými zdroji v konkrétním regionu. Dosavadní praxe byla taková, že investor rozdělil jeden větší projekt na řadu menších s cílem rychlejšího vyřízení potřebných povolení. V konečném důsledku však negativní dopad tímto způsobem budovaných větrných parků na životní prostředí odpovídal megaprojektům, které by za normálních okolností neměly šanci na schválení. Doposud zaregistrované projekty obnovitelných zdrojů teoreticky odpovídají celkovému budoucímu výkonu 12 tisíc MW. Podle realističtějších odborných odhadů nebude z této představy do roku 2020 realizována ani polovina. Posledně zmíněný odhad představuje řádově 5000 MW instalovaného výkonu.

4.8. Přijímaná a poskytovaná rozvojová pomoc

Mezi hlavní donory Bulharska patřila do konce r. 2006 zejména EU. Finanční dotace ze strany EU byly poskytovány prostřednictvím tří základních programů: PHARE, ISPA a SAPARD. V současné době jsou tyto programy uzavřeny, nebo zastaveny z důvodu korupčních afér na počátku r. 2008.

5. Finanční a daňový sektor

5.1. Státní rozpočet – příjmy, výdaje, saldo za posledních 5 let

		2005	2006	2007	2008	2009
Příjmy	mil. BGN	17 991,0	20 023,2	24 063,3	27 317,0	25 021,6
% HDP	40,8	40,6	42,6	41,3	37,8	
Výdaje	mil. BGN	16 657,3	18 275,6	22 103,4	25 315,9	25 551,2
% HDP	39,1	37,0	39,1	38,3	38,6	
Saldo	mil. BGN	1 333,7	1 747,6	1 959,6	2 001,1	-529,5
% HDP	1,7	3,5	3,5	3,0	-0,8	

5.2. Platební bilance (běžný, kapitálový, finanční účet), devizové rezervy (za posledních 5 let)

		2005	2006	2007	2008	2009
Běžný účet	mil. EUR	-2 705,7	-4 647,8	-7 274,0	-8 653,1	-2 912,1
% HDP	-12,4	-18,4	-25,2	-25,4	-8,6	
Bilance zahr. obchodu	mil. EUR	-4 409,7	-5 562,3	-7 245,3	-8 597,3	-4 083,9
% HDP	-20,2	-22,0	-25,1	-25,2	-12,1	
Kapitál. a finanční účet	mil. EUR	4 213,6	7 264,6	12 619,3	11 656,0	2 582,9
% HDP	19,3	28,8	43,7	34,2	7,6	
Přímé zahr. investice	mil. EUR	3 152,1	6 221,6	8 595,8	5 549,0	2 844,8
% HDP	14,4	24,7	29,7	19,2	8,4	
PZI / Deficit běž. účtu	%	116,5	133,9	118,2	75,7	97,7
Portfoliové investice aktiva	mil. EUR	-72,5	-402,1	-190,4	-220,8	-73,3
% HDP	-0,3	-1,6	-0,7	-0,6	-0,2	
Portfoliové investice pasiva	mil. EUR	-1 054,6	581,6	-389,1	-419,3	-73,1
% HDP	-4,8	2,3	-1,3	-1,2	-0,2	
Další investice - aktiva	mil. EUR	-30,7	-2 348,8	-535,0	147,0	-254,5
% HDP	-0,1	-9,3	-1,9	0,4	0,8	
Další investice - pasiva	mil. EUR	1 909,4	3 173,1	4 870,0	5 808,1	-202,7
% HDP	8,7	12,6	16,9	17,0	-0,6	

Zdroj: Bulharská národní banka (www.bnb.bg)

5.3. Zahraniční zadluženost, dluhová služba

Zdroj: Bulharská národní banka (www.bnb.bg)

		2005	2006	2007	2008	2009
Hrubý zahraniční dluh (HZD)	mil. EUR	15 506,9	20 629,9	28 988,8	36 973,7	36 600,3
% exportu	119,0	127,4	158,8	179,7	223,4	

% HDP	70,9	82,0	100,3	108,4	111,1	
Z toho:						
Veřejný sektor	mil. EUR	5 197,6	4 547,3	4 092,3	3 972,5	4 141,0
% HDP	23,8	18,0	14,2	11,6	12,2	
Soukromý sektor	mil. EUR	10 309,3	16 143,6	24 896,5	33 001,2	33 459,2
% HDP	47,1	64,0	86,2	96,7	98,9	
Čistý zahraniční dluh	mil. EUR	4 817,5	6 544,2	11 962,0	19 352,9	19 418,2
% HDP	22,0	25,9	41,4	56,7	57,4	
Krátkodobé zadlužení	% HDP	18,0	24,4	32,4	38,4	38,4
Krátkodobé zadlužení / HZD, %		25,4	29,8	32,3	35,5	34,6

5.4. Bankovní systém (hlavní banky a pojišťovny)

V roce 2009 vzrostla aktiva bankovního systému ve srovnání s předchozím rokem o 1,9 %. Jejich celková hodnota v roce 2009 představovala 35 miliard EUR. Celkový zisk bulharského bankovního systému za rok 2009 dosáhl pouze 350 milionů eur, což je o 50% méně ve srovnání s rokem 2008. V důsledku vyšších úrokových sazeb u vkladů a zhoršující se kvality úvěrového portfolia poklesly zisky u většiny bulharských bank. Již na přelomu let 2008 a 2009 začal výrazně růst objem klasifikovaných úvěrů.

Převážná část bank působících na bulharském trhu je kapitálově propojena s velkými zahraničními bankovními skupinami. Banky Bulbank, Biochim a Hebros Bank, které již v r. 2006 vlastnila italská UniCredit Group se v průběhu roku 2007 sloučily do jediného subjektu pod názvem UniCredit Bulbank (www.bulbank.bg), čímž se vytvořilo největší bankovní uskupení na bulharském bankovním trhu.

Mezi další největší bankovní domy patří Banka DSK (www.dskbank.bg), Obedinena Bulgarska Banka (www.ubb.bg), Eurobank EFG Bulgaria (www.postbank.bg, vznikla sloučením Postbank a DZI Bank), Raiffeisenbank Bulgaria (www.raiffeisen.bg), Societe Generale Expressbank (www.sgexpressbank.bg), Piraeus Bank Bulgaria (www.piraeusbank.bg), Allianz Bulgaria Commercial Bank (www.bank.allianz.bg) a další (plný seznam k dispozici na www.bnb.bg).

5.5. Daňový systém

Daňový systém je tvořen dvěma základními skupinami daní, a to celorepublikovými, kam spadají nepřímé daně (DPH a spotřební daň) a přímé daně (daň z příjmu právnických osob, daň z příjmu fyzických osob) a místními daněmi, kam patří daň z nemovitostí, dědická daň, darovací daň, daň z dopravních prostředků a silniční daň.

Daň z přidané hodnoty - povinnost odvodu DPH mají podniky, jejichž zdanitelný příjem za posledních 12 měsíců převýšil 50 tisíc leva (25 tisíc eur). Standardní sazba DPH je stanovena na 20 %, snížená 7% sazba je uplatňována na služby hoteliérů. Existují služby, které jsou od odvodu DPH osvobozeny, jsou to určité finanční, vzdělávací, pojišťovací a jiné služby zvláště jmenované zákonem.

Spotřební daň se vztahuje na vybrané domácí či dovozové zboží jako jsou alkoholické nápoje, cigarety, topný olej, benzín, elektřina, plyn k topení či určitá motorová vozidla. Správcem spotřební daně je Státní celní správa. Sazebník spotřební daně na jednotlivé druhy zboží je zveřejněn na www.customs.bg.

Daň z příjmu právnických osob jsou podle Zákona o dani z příjmů právnických osob (Corporate Income Tax Act - CITA) povinny platit všechny právnické osoby se sídlem v Bulharsku. Ostatním právnickým osobám se zdaňují pouze příjmy z činnosti na území Bulharska. Sazba daně z příjmu právnických osob byla od roku 2005 postupně snižována z 19,5 % až na 10 % počínaje 1.1.2007

Daň z příjmů fyzických osob je upravena Zákonem o zdanění příjmů fyzických osob (Personal Income Tax Act - PITA). Počínaje 1. lednem 2008 byl zaveden systém rovné daně z příjmů fyzických osob ve výši 10%. Povinnost platit tuto daň mají fyzické osoby včetně živnostníků. Daň se vztahuje na příjmy

---

zaměstnanců v pracovním poměru, příjmy z ekonomické činnosti na živnostenský list a další ekonomické činnosti související zejména s poskytováním vlastnických práv apod.

Ačkoli pobočky zahraničních společností nejsou samostatnými právními osobami, jsou povinny sestavovat rozvahu, výkaz zisků a ztrát a podléhají daňové povinnosti. Výše daňového základu se určuje ze zisku vykázaného ve výsledovce. Pobočka musí samozřejmě platit také další daně jako místní daň, DPH, apod. Kanceláře zahraničních firem (nevyvíjející podnikatelskou činnost) nepodléhají zdanění právnických osob.

Kapitálové zisky jsou součástí výkazu zisků a ztrát a podléhají sazbě daně z příjmu právnických osob. Dividendy placené místními společnostmi bulharským fyzickým osobám a některým charitativním společnostem podle CITA jsou zdaňovány 15% srážkovou daní. Dividendy placené bulharskými společnostmi zahraničním akcionářům daní stát toutéž sazbou. Akciové dividendy nejsou předmětem zdanění. Aktuální informace o sazbách jednotlivých daní jsou na www.minfin.government.bg.

6. Zahraniční obchod země

V roce 2009 Bulharsko vyvezlo zboží v hodnotě 11,8 miliardy eur, přičemž dovoz představoval 15,9 miliardy eur. V zahraničním obchodu se i v průběhu roku 2009 zachovala tendence převisu dovozu nad vývozem, i když poměrná hodnota deficitu poklesla z 25,2 % HDP v roce 2008 na 12,1% HDP v roce 2009. Vývoz zboží a služeb v roce 2009 byl ve srovnání s rokem 2008 nižší o 22,5 % a dovoz poklesl až o 33,4 %. Hlavním obchodním partnerem Bulharska je i nadále Evropská unie, která v roce 2009 zajišťovala více než 64% podíl na bulharském vývozu a 60% podíl v dovozu do Bulharska. V rámci EU jsou největšími obchodními partnery SRN, Itálie a Řecko, které dohromady zajišťují téměř 50 % obrátu mezi Bulharskem a EU. Pokles vývozu a dovozu (viz tabulka 6.2.) se projevil u všech významnějších obchodních partnerů. Důvodem poklesu dovozu z SRN poklesl o 31%, z Řecka o 22,5 %, z Itálie o 35%, z Francie o 30 %. Důvodem poklesu dovozu z České republiky byl podle bulharských statistických údajů oproti roku 2008 nižší o 16,2%, což ve srovnání s ostatními obchodními partnery a v kontextu celkově mnohem vyššího poklesu dovozu do Bulharska (33,4 %) je srovnatelně "dobrý" výsledek. Díky uvedenému vzrostl podíl českého dovozu na celku z 2,2 % v roce 2008 na 2,7% v roce 2009. Značný podíl na dovozu mají stroje a dopravní prostředky převážně dovážené s EU, dále tržní výrobky a minerální paliva, a to zejména z Ruska dovážená ropa (viz tab. 6.3.).

6.1. Obchodní bilance za posledních 5 let – vývoz, dovoz, saldo – tabulka

	2005	2006	2007	2008	2009
Vývoz	9 466,3	12 011,9	13 511,9	15 203,8	11 783,3
Dovoz	13 876,1	17 574,1	20 757,2	23 801,1	15 867,2
Obrat	23 342,4	27 586,0	34 269,1	39 004,9	27 650,5
Saldo	-4 409,7	-5 562,3	-7 245,3	-8 597,3	-4 083,9

(mil. EUR)

Zdroj: Národní statistický institut (www.nsi.bg)

6.2. Teritoriální struktura – postavení v (k) EU

V roce 2009 Bulharsko vyvezlo zboží v hodnotě 11,8 miliardy eur, přičemž dovoz představoval 15,9 miliardy eur. Následující tabulka znázorňuje procentní podíl jednotlivých teritorií (zemí, teritoriálních a ekonomických uskupení) na celkovém vývozu/dovozu z/do Bulharska v letech 2008 a 2009. Tabulka zároveň poskytuje údaje o meziročním růstu/poklesu vývozu a dovozu jako celku a rovněž v rámci obchodování s jednotlivými teritorii (ve sloupci 09/08).

	Vývoz (%)			Dovoz (%)		
	2009	09/08	2008	2009	09/08	2008
Celkem	100	100	77,5	100	100	66,6
Z toho:						
Evropská unie	60,2	64,5	83,1	56,6	60,3	70,8
Střední a východní Evropa	21,0	19,7	75,7	16,8	18,0	73,0
OECD	16,4	10,6	69,2	16,9	8,5	64,6
SNS	6,3	5,2	71,5	23,5	19,5	56,0
Vybrané země – největší obchodní partneři (podle bulharského dovozu v r. 2009):						
1. Ruská federace	2,9	2,5	72,4	14,5	13,1	60,7
2. SRN	9,2	11,2	95,4	11,8	12,3	68,6
3. Itálie	8,5	9,3	85,8	7,9	7,8	65,1
4. Řecko	9,8	9,4	73,7	5,4	6,1	77,5
5. Rumunsko	7,3	8,5	91,4	5,6	5,6	66,8
6. Turecko	8,9	7,3	64,2	6,9	5,5	65,8

7. Ukrajina	1,2	0,8	54,5	7,2	4,8	44,2
8. Rakousko	2,0	1,9	73,3	4,1	4,0	66,0
9. Francie	4,0	4,4	84,0	3,3	3,5	70,3
10. Maďarsko	1,0	1,1	95,0	2,8	3,4	80,2
11. Nizozemsko	1,4	1,6	85,6	2,5	2,8	73,8
12. Čína	0,7	1,0	104,5	3,0	2,7	60,3
13. Česká republika	0,9	0,8	69,5	2,2	2,7	83,8

6.3. Komoditní struktura

	Vývoz (%)		Dovoz (%)		
	2009	09/08	2008	2009	09/08
2008					
Celkem	100,0	100	77,5	100,0	100
z toho EU	60,2	64,3	83,2	56,5	60,3
Potraviny a živá zvířata	8,2	10,3	98,2	5,4	8,0
z toho EU	5,2	8,0	123,8	4,1	6,0
Nápoje a tabák	1,9	2,9	116,5	1,0	1,4
z toho EU	0,9	1,6	125,2	0,7	1,0
Surové materiály s výjimkou paliv	6,5	7,3	87,6	6,9	6,1
z toho EU	3,2	4,1	100,8	1,8	1,7
Minerál. paliva, maziva a příb. materiály	16,2	12,9	60,7	21,7	20,1
z toho EU	4,0	4,2	79,3	2,8	2,9
Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,5	0,5	106,2	0,4	0,4
z toho EU	0,3	0,4	139,2	0,2	0,2
Chemikálie a příbuzné výrobky, j.n.	8,0	7,7	74,3	8,7	11,3
z toho EU	3,6	3,0	67,1	7,0	9,0
Tržní výrobky tříděné hl. podle materiálu	26,3	23,0	67,1	19,5	17,3
z toho EU	19,0	15,2	62,0	11,3	11,6
Stroje a dopravní prostředky	16,0	17,0	83,7	29,5	27,0

z toho	10,2	12,0	91,8	23,5	21,5	60,7
EU						
Průmyslové spotřební zboží	16,3	18,1	87,1	7,0	8,0	77,0
z toho	13,7	15,5	88,4	5,0	6,0	80,1
EU						
Komodity a předměty obchodu, j.n.	0,1	0,1	134,0	0,0	0,2	157,7
z toho	0,0	0,0	165,0	0,0	0,2	219,6
EU						

Značný podíl na dovozu mají stroje a dopravní prostředky převážně dovážené s EU, dále tržní výrobky a minerální paliva (zejména z Ruska dovážená ropa).

6.4. Dovošní podmínky a dokumenty (po vstupu do EU), celní systém, kontrola vývozu

Bulharská ekonomika vstupem do EU od 1. 1. 2007 přešla na systém společné obchodní politiky (SOP), tzn., že vůči třetím zemím uplatňuje společné podmínky na základě dohod a smluv EU s třetími zeměmi nebo subjekty a současně přistupuje na podmínky jednotného trhu, na jejichž základě bude realizovat obchodní operace s ostatními členskými státy EU.

6.5. Ochrana domácího trhu

Bulharská ekonomika je relativně otevřená. Pro dovoz průmyslových výrobků nejsou žádné specifické limity. Překážkou nebude ani certifikace – nové standardy se již vytvářejí podle vzorů EU.

6.6. Zóny volného obchodu

Do konce r. 2006 existovalo v Bulharsku 6 svobodných zón - Vidin, Ruse, Burgas, Svilengrad, Plovdiv a Dragoman. Všechny byly založeny státem a získaly od něj pozemky a infrastrukturu. Se vstupem Bulharska do EU a přijetím nové daňové legislativy (zejména pokud jde o DPH) však tyto zóny ztratily svůj původní smysl.

7. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR

Česko-bulharské obchodní vztahy mají dlouholetou tradici, a to zejména díky široké škále českých strojírenských výrobků po několik desetiletí dovážených do Bulharska. Po období útlumu ve vzájemné obchodní výměně v devadesátých letech minulého století začalo její postupné ožívování, přičemž velmi výrazný nárůst obchodu (zejména českého vývozu) zaznamenáváme od roku 2005, což do značné míry souvisí s přípravou Bulharska na vstup do Evropské unie. Tendence dynamického růstu pokračovala až do roku 2008. Důsledky světové finanční krize se odrazily i na útlumu vzájemné obchodní výměny mezi Českou republikou a Bulharskem v roce 2009, i když ve srovnání s celkovým poklesem celkové obchodní výměny Bulharska s ostatními zeměmi na tom Česká republika není zdaleka nejhůře.

7.1. Smluvní základna

Vzájemný obchod mezi ČR a BR od 1. 1. 2007 podléhá pravidlům a podmínkám jednotného trhu EU. Dvoustranné smluvní vztahy (bez režimu vzájemného obchodu) v oblasti hospodářské spolupráce, jsou založeny na Smlouvě o přátelských vztazích a spolupráci mezi ČSFR a BR, která byla podepsána 6. dubna 1992. K dalším - pro rozvoj hospodářských vztahů významným - dokumentům patří Dohoda mezi vládou ČR a vládou BR o vzájemné podpoře a ochraně investic a Smlouva mezi ČR a BR o zamezení dvojího zdanění.

7.2. Bilance vzájemné obchodní výměny za posledních 5 let – tabulka

	2005	2006	2007	2008	2009
Vývoz z ČR	231 096	298 848	391 700	483 312	359 365
Dovoz do ČR	69 172	83 143	107 356	118 246	103 240
Obrat	300 268	381 991	499 056	601 558	462 605
Saldo	161 924	215 704	284 343	365 066	256 125

Zdroj – ČSÚ

7.3. Komoditní struktura českého vývozu/dovozu

Podle třídění SITC-1 jsou procentuální podíly jednotlivých skupin zboží ve vývozu a dovozu v letech 2008 a 2009 následující:

2008	Název 2009	Vývoz (%)		Dovoz (%)	
		2008	2009		
0	Potraviny a živá zvířata	3,3	3,7	9,5	7,5
1	Nápoje a tabák	0,2	0,0	3,2	4,0
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	3,9	3,1	2,8	8,3
3	Min. paliva, maziva a příbuzné materiály	1,0	0,8	0,0	0,0
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	0,0	0,0	0,0	0,2
5	Chemikálie a příbuzné výrobky j.n.	15,3	13,0	4,7	4,0
6	Tržní výrobky tříděné hl. podle materiálu	20,0	18,8	29,1	21,8

7	Stroje a dopravní prostředky	47,6	50,3	24,1	24,0
8	Průmyslové spotřební zboží	8,8	10,3	26,3	31,0

Hlavní vývozní položky z ČR: osobní automobily, tiskařské a knihařské stroje, díly tramvajových a železničních lokomotiv, léčiva, paměťové jednotky a zařízení k automatickému zpracování dat, elektrické spínače, česaná vlna, plastové trubky a hadice, čisticí přípravky, telekomunikační zařízení, monitory a projektoři, mléko, smetana a mléčné výrobky, elektrické přístroje jako baterie žárovky apod.

Hlavní dovozní položky z BG: elektrické kabely, vytápěcí technika (radiátory), šrot mědi, niklu, hliníku, olova, zinku a cínu, výrobky z obilnin a mouky, skleněné zboží, lehké vzduchové a plynové zbraně, elektrické spínače, obuv, alkoholické nápoje a nábytek.

7.4. Perspektivní položky českého exportu (velikost trhu, podíl domácí výroby a dovozu)

Podle současných analýz a hodnocení dotazů a poptávek za rok 2009 se za perspektivní směry a odvětví pro vývozní a výrobní spolupráci dají označit IT technologie a telekomunikace, obnovitelné zdroje energie, elektrotechnika a elektronika, automobilové komponenty a medicínská technika.

Zásadním faktorem, který ovlivňuje další vývoj vzájemného obchodu a určuje tempa růstu, je úroveň koupěschopné poptávky na straně podnikové sféry a obyvatelstva. Dopad světové hospodářské krize se i v Bulharsku projevil sníženou poptávkou po spotřebním a investičním zboží, což mělo kromě jiných i přímý dopad na domácí průmysl. Ve snaze oživit ekonomiku se proto vládní výdaje začínají více soustřeďovat na rozvoj dopravní, energetické a městské infrastruktury. Zde se zejména s využitím evropských fondů postupně realizují programy rozvoje a modernizace uvedených sektorů. Nezanedbatelné možnosti se otevírají v oblasti dodávek zařízení a technologií pro rozvoj dopravní telematiky.

Další rozvoj českého vývozu je rovněž ovlivňován silným konkurenčním prostředím. České firmy se v Bulharsku na jedné straně utkávají zejména u technologicky náročnějších zakázek s renomovanými zahraničními společnostmi, na druhé straně čelí levnější produkci ze sousedního Turecka či Dálného východu.

7.5. Firmy a joint-ventures ve vzájemném obchodu a v ostatních oblastech ekonomické spolupráce

Nemalá část českých firem vstupujících na bulharský trh se zajímá o účast v projektech rozvoje a modernizace infrastruktury Bulharska, a to zejména infrastruktury životního prostředí a dopravní infrastruktury. Za účelem prosadit zájmy českých firem v posledně jmenovaném oboru se Velvyslanectví ČR v Bulharsku kromě jiného zabývá i systematickou prezentací potenciálu českého telematického průmyslu prostřednictvím specializovaných konferencí a prezentací, organizovaných ve spolupráci se Sdružením pro dopravní telematiku ČR. V kontextu výše uvedeného byla v září 2007 v Sofii uskutečněna konference a prezentace českých firem pod názvem „ITS Sofia – Czech Days '07“ (www.itssofia.eu) a v září 2008 druhý ročník uvedené prezentační akce, tentokrát pod názvem „Český telematický podzim v Bulharsku 2008“ (www.czech-team.eu). Třetí ročník této oborové prezentace se konal v říjnu 2009 rovněž v Sofii.

Aktivizuje se účast českých firem v projektech výstavby čističek odpadních vod a malých vodních elektráren (česká společnost GESS-CZ za tímto účelem založila v Bulharsku společný podnik), kanalizačních systémů, vodovodních řadů apod. Bulharská strana má zájem o předávání zkušeností a zpracování projektů využití alternativních zdrojů energie (biomasa, větrné elektrárny, termální zdroje, solární energie).

Na potvrzení smysluplnosti spolupráce v oblasti dopravní infrastruktury lze vyjmenovat několik konkrétních příkladů investičních a dodavatelských aktivit českých firem:

- AŽD Praha založila v říjnu 2006 v Sofii dceřinou společnost – závod na výrobu zabezpečovacích zařízení pro železniční dopravu.
- Projektová, konzultační a inženýrská firma SUDOP Praha otevřela v květnu 2008 v Sofii svou pobočku. Tato společnost se od roku 2007 společně s bulharskými partnery kromě jiného podílí na modernizaci železničních tratí Mezdra – Gorna orjachovica a Plovdiv – Burgas.
- Firma Mikroelektronika ukončila v říjnu 2008 dodávku nového elektronického systému jízdného pro Dopravní podnik města Sofie.
- Společnost Inekon Group a.s. dodala do hlavního města Sofie v březnu 2009 dalších pět zmodernizovaných tramvají z celkového počtu osmnácti v souladu s kontraktem za 14 milionů eur, který podepsala s městským magistrátem již v roce 2004. Do konce roku 2009 jí zbývá dodat posledních 12 zmodernizovaných vozidel. Modernizace představuje vestavění prostředního nízkopodlažního dílu do původního vozů, novou elektrickou výzbroj a bezpečnostní prvky včetně brzd, vnějšího a vnitřního osvětlení, vytápění vozidla, kabiny řidiče aj. Financování projektu zajišťuje formou úvěru EBRD.
- Firma TEDOM Třebíč dodala do měst Sofie, Burgas a Varna více než 30 městských autobusů s pohonem na zemní plyn. Příležitosti pro obnovu dopravního parku v městské hromadné a meziměstské dopravě se skýtají i pro jiné české firmy.
- Aktivní zájem o oblast dopravní infrastruktury se projevil formou úspěšné účasti firmy OHL ŽS v tendru na rekonstrukci úseku železniční tratě Plovdiv – Svilengrad
- Další zájem o účast v projektech výstavby a modernizace dopravní infrastruktury mají firmy Elektrizace železnic Praha (dodavatel trakčních vedení železničních drah), ŽPSV (výrobce železničních pražců, který vlastní výrobní závod ve Varně) a KPM Consult (dopravní inženýrství).

7.6. Vyhodnocení poptávek v teritoriu po českém zboží, výrobní kooperaci

Z rozboru dotazů, se kterými se bulharští podnikatelé nejčastěji obraceli na Velvyslanectví ČR a CzechTrade v roce 2009 vyplývá největší zájem o strojírenské výrobky (kovoobráběcí stroje, náhradní díly na stroje a zařízení, auta aj.) a dopravní zařízení (motorová vozidla, požární vozidla, lesnické a zemědělské stroje vč. náhradních dílů), dále o stroje, nástroje, zařízení a materiály pro průmysl (technologické linky zejména pro potravinářství, stroje pro vakuové balení, pekařské linky, balící pásy, obaly a obalové materiály, lahve, stroje na výrobu okenních rámu a dveří, průmyslové hadice, kondenzátory), zařízení na výrobu tepla (kotle na tuhá paliva), zdravotnickou techniku, potraviny (mléčné výrobky, sýry, konzervované ovoce, sušenky) a příměsi do potravin (droždí, enzymy pro pekárny, potravinářská barviva), nápoje (pivo, džusy, minerální vody), obalové materiály (HDPE fólie a HDPE pro vyfukování), polyetylenové trubky, bežešvé ocelové trubky, tlakové láhve, oblečení (spodní prádlo, ponožky, punčochy, plavky), kosmetika, spotřební zboží a skleněné výrobky (tvrzené sklo, zrcadla) a jiné spotřební zboží.

Zájem bulharských partnerů se v řadě případů ubírá cestou nabídek ke spolupráci a vytváření společných podniků, což samo o sobě může být efektivní a zajímavou možností vstupu na bulharský trh, na druhé straně je zapotřebí dbát zvýšené opatrnosti při výběru partnerů, smluvního zajištění společného podnikání, statutu společnosti, pravomocí managementu i studiu místních podmínek. V těchto případech se doporučuje využití služeb spolehlivých poradenských a právnických firem.

7.7. Zahraniční rozvojová spolupráce

Neposkytuje se. Bulharsko jako člen EU není subjektem rozvojové pomoci.

7.8. Vzájemná výměna v oblasti služeb

Bilance vzájemné výměny služeb – běžný účet platební bilance s uvedením rozhodujících skupin služeb (v mil. Kč)

Služby celkem	2006	2007	2008	2009
Příjmy	727,1	917,5	999,8	385,1
Výdaje	1 045,0	1 345,6	3132,6	1052,6
Saldo	-317,9	-428,1	-2132,8	-667,5
Obrat	1 772,1	2 263,1	4132,4	1437,7
z toho:				
Cestovní ruch				
Příjmy	251,1	358,1	346,4	122,4
Výdaje	853,9	1008,6	2624,6	771,6
Saldo	-602,8	-650,5	- 2278,2	- 649,2
Obrat	1 105,0	1 366,7	2971,0	894
Doprava				
Příjmy	167,9	320,7	279,5	103,3
Výdaje	39,8	71,8	25,4	75,9
Saldo	128,1	249,0	254,1	27,4
Obrat	207,7	392,5	304,9	179,2
Ostatní služby (spoje, stavebnictví, finance a pojišťovnictví, obchodní služby)				
Příjmy	308,2	238,6	373,9	159,4
Výdaje	151,3	265,3	482,6	205,1
Saldo	156,8	-26,6	-109	-45,7
Obrat	459,5	503,9	856,5	364,5

Zdroj: ČNB

7.9. Podmínky pro zaměstnávání občanů z ČR

Od 1. 1. 2007 je umožněn volný pohyb občanů EU do Bulharska a občané ČR nepotřebují pro výkon práce v Bulharsku pracovní povolení. V případě vysílání pracovníků mateřské (české) firmy do Bulharska je potřeba tuto skutečnost notifikovat u Národní agentury pro zaměstnanost – www.az.government.bg/eng a v případech kdy doba vyslání přesáhne 183 dní i u Národní agentury pro příjmy (finanční úřad) – www.nap.bg. Pro notifikaci u Národní agentury pro příjmy se používají formuláře E 101 a E 102 (k dispozici na <http://www.nap.bg/ospage?id=184>). V případě, že občan ČR začne v Bulharsku pracovat, musí přispívat do místního systému sociálního zabezpečení a získá tudíž právo na veškeré výhody ze systému vyplývající (viz kapitola 8.2).

8. Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu

8.1. Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej

Nedostatečně rozvinutá distribuce a prodej zboží se postupně mění. Mizí dosavadní forma malých smíšených obchodů, tržnic a stánků. Sítě supermarketů a hypermarketů prozatím vznikají v Sofii a oblastních centrech. Většina obchodů v menších městech je ve vlastnictví malých podnikatelů, jejich nabídka zboží a služeb je na nižší úrovni. Bulharské distribuční sítě (např. Familia, Fantastiko, CBA) působí zpravidla pouze lokálně a nehrají dominantní úlohu na trhu.

Ze zahraničních prodejních sítí zde působí doposud jediný hypermarket v Bulharsku - METRO Cash&Carry, který má 13 prodejen v Sofii, Plovdivu, Varně, Burgasu, Ruse, Staré Zagoře, Blagoevgradu, Veliko Tarnovu, Plevenu a dalších městech. Od počátku roku 2009 vstoupil na bulharský trh francouzský Carrefour (Burgas, Sofie, do r. 2015 plánuje celkově 20 prodejních míst). Z dalších zahraničních řetězců lze vyjmenovat BILLA Heute, Kaufland a HIT. Od počátku roku 2009 se začal na bulharském trhu etablovat rovněž řetězec drogerií „dm“ (Vidim, Jambol, Plovdiv). V segmentu elektroniky působí na místním trhu tři bulharské řetězce: Technopolis, Technomarket a Densi. Z hobbymarketů je na místním trhu přítomen Praktiker, Mr. Bricolage (francouzsko-bulharský) a turecký Praktis a od r. 2008 vstoupil na trh Baumax (Plovdiv, Stara Zagora, Sofie). V roce 2009 pronikly na bulharský trh diskontní řetězce Penny Market, Plus a Lidl, i když počátkem roku 2010 Plus prodal všech svých 23 prodejen v Bulharsku řetězci Lidl. Penny Market v roce 2009 otevřel na zdejším trhu 26 prodejen, přičemž v roce 2010 plánuje otevření dalších dvaceti prodejen. Očekává se i vstup slovinského řetězce Merkator.

Na trhu s pohonnými hmotami působí v Bulharsku v současné době několik sítí čerpacích stanic společností Shell, OMV, LukOil a dalších řeckých a bulharských firem. Odděleně jsou zde rozšířeny též sítě čerpacích stanic plynu, na jehož pohon je z ekonomických důvodů přebudována část osobních automobilů v Bulharsku. Jednotný platební systém petrokaret není zatím v Bulharsku rozšířen. U renomovaných distributorů pohonných hmot je možné platit mezinárodními kreditními kartami VISA, MC atd., někteří distributoři nabízejí vlastní kreditní karty určené k nákupu pohonných hmot a služeb (např. Shell a OMV).

8.2. Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil

Od 1. 1. 2007 je uplatňován volný pohyb občanů EU do Bulharska a občané ČR nepotřebují pro výkon práce v Bulharsku pracovní povolení. V případě vysílání pracovníků mateřské (české) firmy do Bulharska je potřeba tuto skutečnost notifikovat u Národní agentury pro zaměstnanost – www.az.government.bg/eng a v případech, kdy doba vyslání přesáhne 183 dní i u Národní agentury pro příjmy (finanční úřad) – www.nap.bg. Pro notifikaci u Národní agentury pro příjmy se používají formuláře E 101 a E 102 (k dispozici na <http://www.nap.bg/ospage?id=184>).

V případě, že cizinec začne v Bulharsku pracovat, musí přispívat do místního systému sociálního a zdravotního zabezpečení a získá tudíž právo na veškeré výhody ze systému vyplývající. Srážky z hrubého platu jsou následující:

- Sociální pojištění 22,9 % z hrubé mzdy, přičemž 13,1 % ze mzdy hradí zaměstnavatel a zaměstnanec odvádí 9,8 %. Zde je zahrnuto penzijní pojištění (10 % zaměstnavatel, 8 % zaměstnanec), nemocenské pojištění a mateřský fond (2,1 % zaměstnavatel, 1,4 % zaměstnanec), úrazové pojištění (0,4 % zaměstnavatel) a pojištění pro případ nezaměstnanosti (0,6 % zaměstnavatel, 0,4 % zaměstnanec).
- Zdravotní pojištění 8,0 % (4,8 % zaměstnavatel, 3,2 % zaměstnanec).

Daň z příjmu:

- bez zdanění do výše ročního příjmu 2400 BGN (1200 EUR)
- 20 % při ročním příjmu 2400 – 3000 BGN

- 120 BGN + 20 % z příjmu při ročním příjmu 3000 – 7200 BGN
- 1044 BGN + 24 % daň při ročním příjmu nad 7200 BGN

Při ukončení pracovního poměru v Bulharsku je vhodné nechat si před odjezdem do České republiky vystavit formulář E 301, který pro potřeby úřadu práce plní funkci potvrzení o zaměstnání (zápočtového listu). Zároveň potvrzuje doby sociálního pojištění, které budou brány v úvahu při přiznání podpory v nezaměstnanosti v České republice. O vystavení formuláře E 301 lze požádat i korespondenčně z ČR, nicméně doporučuje se požádat o něj ihned po ukončení zaměstnání ještě za pobytu v Bulharsku.

Formuláře E 301 v Bulharsku vydává [Národní Institut sociálního zabezpečení](#) (National Social Security Institute, European Integration and International Agreements Directorate, Blvd. Alexander Stambolijski 62-64 Sofia 1303 Bulgariatelefon (informační linka): +359 2 926 16 49, 926 16 04 e-mail: Noi@nssi.bg web: <http://www.noi.bg/>).

8.3. Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku

Reprezentace - zahraniční zastoupení

Registrace zastoupení (reprezentační kanceláře) zahraniční firmy se provádí u Bulharské obchodně-průmyslové komory v Sofii (www.bcci.bg) v souladu se Zákonem o podpoře investic. Doba potřebná pro registraci zahraničního zastoupení se pohybuje v rozmezí 1 až 3 dnů.

Za účelem registrace se předkládají následující dokumenty:

- žádost o registraci kanceláře (žádost a instrukce k vyplnění je možné najít na stránce

www.bcci.bg/uslugi/member_registration_TRO.htm),

- registrace firmy v České republice (výpis z obchodního rejstříku),
- oficiální zmocnění pro osobu pověřenou jednat za firmu,
- prohlášení vedení společnosti o zřízení reprezentační kanceláře v Bulharsku,
- originální nebo ověřená plná moc zmocňující osobu k registraci a vedení reprezentační kanceláře v Bulharsku s určením rozsahu pravomocí,
- ověřený podpisový vzor osoby zastupující společnost v Bulharsku,
- potvrzení o úhradě poplatku za registraci reprezentační kanceláře (100,- EUR) v hotovosti nebo převodem na účet BCCI,
- vyplněná registrační karta v Bulharské obchodně-průmyslové komoře (BCCI).

Kontakt: Bulgarian Chamber of Commerce and Industry, Parchevitch Street 42, Sofia, tel.: +359 2 9878884, 9811632, fax: +359 2 9873209, e-mail: repres@bcci.bg, www.bcci.bg.

Pobočka

Právnícké osoby registrované v zahraničí, příp. zahraniční podnikatelé (fyzické osoby) mohou v Bulharsku registrovat pobočku své firmy. Pobočka není podle bulharského právního řádu právníkou osobou, musí však vést účetnictví nezávislé na mateřském podniku a nezávisle sestavovat rozvahu a výsledovku, tj. vlastní nezávislou účetní uzávěrku. Pro založení pobočky není nutný základní kapitál. Registrace pobočky zahraničních právníckých osob se provádí u Registrační agentury (<http://www.registryagency.bg/en/>) v souladu s bulharským Obchodním zákoníkem.

Společný podnik

V souladu s bulharským obchodním zákoníkem mohou mít společné podniky formu jakékoliv obchodní společnosti (akciová společnost, s.r.o., komanditní společnost, veřejná obchodní společnost apod.), která může být v souladu s tímto zákonem v Bulharsku založena. Kompetentní institucí pro registraci společného podniku je Agentura pro registrace a ji podřízený Obchodní rejstřík.

Při registraci společného podniku se k jednotné formulářové žádosti přikládají:

- notářsky ověřena společenská smlouva
- podpisové vzory statutárních zástupců společného podniku
- zakládací listina podniku registrovaná v Obchodním rejstříku
- příslušné koncese v případě, že společný podnik provádí koncesované činnosti

Podrobné informace ohledně registrace společného podniku v Bulharsku lze získat na internetových stránkách www.ec.europa.eu/youreurope/business/expanding-business/opening-branch/bulgaria/index_bg.htm. Zahraniční společnosti mohou využít rovněž služby státní agentury InvestBulgaria, www.investbg.government.bg.

8.4. Požadavky na propagaci, marketing, reklamu (využití HSP)

Nejvyužívanějšími reklamními médii jsou především HSP, tj. televize (státní i soukromé kanály), rozhlas (podobná situace) a tisk (deníky Dnevnik, PARI, Monitor, Standart, Demokracija, 24 Časa, týdeníky Kapital, Ikonomičeski život). Cenové poměry a reklamní metody odpovídají podmínkám v České republice. Rozšířené je rovněž využívání reklamních poutačů (billboardů), direct mailingu, prezentací a také internetové reklamy.

Účinnou příležitostí pro propagaci výrobků na zdejším trhu představuje účast na mezinárodních veletrzích a výstavách (viz kapitola 8.9.).

8.5. Způsoby řešení obchodních sporů

V případě sporu při plnění obchodních dohod lze dosáhnout jeho řešení za pomoci Bulharské obchodní a průmyslové komory v Sofii, u které působí i Mezinárodní obchodní arbitráž se statutem, který odpovídá mezinárodním požadavkům. Jeho činnost je upravena Zákonem o mezinárodní obchodní arbitráži. Bulharská obchodní a průmyslová komora nabízí ve všech otázkách zahraničněobchodního režimu kompetentní pomoc.

V případě sporů se může zahraniční investor obrátit na státní úřady kompetentní ve věci dozoru nad dodržováním zákonných podmínek a rovnocenného přístupu jako je například Komise pro cenné papíry a finanční trhy, Kontrolní úřad, Komise pro ochranu konkurence apod. V březnu 2000 Bulharsko podepsalo Konvenci o vyřizování mezinárodních investičních sporů. Uvedená konvence vyřizuje spory vzniklé mezi zahraničními investory a státy, do kterých vložili finanční prostředky.

8.6. Režim zadávání veřejných zakázek

Veškeré náležitosti a zákonné podmínky veřejných soutěží upravuje Zákon o veřejných zakázkách z 22.6.1999 (ve znění pozdějších úprav). Veřejné zakázky jsou vyhlašované resortními ministerstvy, jejich specializovanými útvary, popřípadě ve spolupráci s mezinárodními finančními institucemi (např. EBRD), které je financují a dohlížejí nad jejich průběhem a nakládáním s finančními prostředky. Tendry vyhláší také veškeré orgány státní administrativy a státní podniky. Veřejné zakázky jsou zveřejňované povinně ve Státním věstníku, v denním tisku (např. Pari, Dnevnik) a v některých odborných ekonomických týdenících. Veřejných soutěží se mohou přímo zúčastňovat i zahraniční firmy.

Podle hodnocení podnikatelské veřejnosti je dosavadní legislativa vztahující se k procedurám veřejných zakázek značně nepřehledná, což až doposud vytvářelo živnou půdu pro nekalé praktiky při výběrových řízeních, a to včetně těch která se týkala realizace projektů financovaných z prostředků EU. Proto byly zejména ve druhé polovině roku 2009 kvůli nejasnostem a zneužívání prostředků provedeny a parlamentem schváleny příslušné změny, které by měly zmíněným nekalým praktikám více zabránit. Čas ukáže, nakolik byla tato opatření účinná.

Důležité informace týkající se privatizace, tendrů, veřejných zakázek a investičních příležitostí v Bulharsku lze nalézt na internetových stránkách:

www.priv.government.bg - Agentura pro privatizaci,

www.investbg.government.bg - InvestBulgaria (investiční příležitosti),

www.aop.bg - Agentura pro veřejné zakázky,

www.econ.bg - ekonomický portál – zakázky, tendry, legislativa, bulharské firmy.

8.7. Problémy a rizika místního trhu

Česká republika a Bulharsko jsou součástí jednotného evropského trhu. Obě země mají podobné zahraničněpolitické cíle. Za tohoto stavu neexistují v zásadě žádné závažné překážky pro další rozvoj ekonomické a obchodní spolupráce, brzdícími faktory pro větší expanzi českého exportu a investic však mohou být:

- problémy s vymahatelností práva;
- korupce a kriminalita vč. projevů organizovaného zločinu v ekonomické sféře;
- nižší koupěschopnost obyvatelstva;
- důraz na cenový faktor (preferenze zboží s nízkou cenou);
- méně rozvinutý sektor služeb a obchodu;
- rostoucí konkurence západních firem, asijských exportérů a místních výrobců.

8.8. Problematika ochrany duševního vlastnictví

Duševní vlastnictví je chráněno na standardní úrovni v souladu s pravidly EU. S reálným stavem ochrany, s prosazováním např. autorských práv a s reálnou jurisdikcí v této oblasti zatím nejsou výrazné zkušenosti. Mezi instituce, zodpovědné v Bulharsku za průmyslové vlastnictví, copyrightu a souvisejících práv, patří:

- Patentový úřad Bulharské republiky (Patent Office of the Republic of Bulgaria)

<http://www1.bpo.bg/>

<http://www1.bpo.bg/index.php?lang=en> (anglická verze)

- Ministerstvo spravedlnosti BR

www.justice.government.bg

<http://www.justice.government.bg/new/Default.aspx> (anglická verze)

- Rada pro ochranu intelektuálního vlastnictví při Ministerstvu kultury BR

<http://mc.government.bg/>

<http://mc.government.bg/index.php?l=2> (anglická verze)

- Centrum pro duševní vlastnictví (Center for Intellectual Property)

<http://cip.unwe.acad.bg/>

<http://cip.unwe.acad.bg/en/> (anglická verze)

- Státní portál pro duševní vlastnictví (National Portal for Intellectual Property) <http://www.ipbulgaria.com/>
- <http://ipbulgaria.bg/?language=en> (anglická verze)

Platné právní normy na ochranu duševního vlastnictví

- Zákon o ochraně konkurence, Státní věstník (SV), č. 39, 1991
- Zákon o patentech a registraci užitkových modelů (SV č. 64/2006, v platnosti od 9.11.2006)
- Zákon o ochraně nových odrůd rostlin a plemen zvířat, SV, č. 84, 1996
- Zákon o průmyslovém designu, SV, č. 81, 1999
- Zákon o značkách a geografických označeních, SV, č. 81, 14. 9. 1999
- Zákon o topologii a integrálních schématech, SV, č. 81, 1999
- Zákon o geneticky modifikovaných organizmech, SV, č. 27, 2005
- Zákon o copyrightu a souvisejících právech, SV, č. 56, 1993

8.9. Obvyklé platební podmínky, platební morálka

V souladu s riziky, uvedenými v kapitole 8.7. se při podnikání na bulharském trhu doporučují při prvních obchodních případech platby předem, event. využití dokumentárního akreditivu. Pokud se český dodavatel rozhodne po získání zkušeností se svým partnerem pro odloženou splatnost, je namístě zvážit pojištění vývozních rizik u příslušných pojišťovacích institucí. Se vstupem zahraničních obchodních řetězců se však stále ve větší míře začínají uplatňovat obvyklé platební podmínky jako v ČR (odložená splatnost).

8.10. Významné veletrhy a výstavy v teritoriu

Největším organizátorem mezinárodních veletrhů v Bulharsku je společnost International Plovdiv Fair, www.fair.bg. Mezi jeho nejvýznamnější výstavní akce lze zařadit:

- Mezinárodní zemědělská výstava AGRA – únor (23.2 - 27.2.2010)
- Mezinárodní výstava vinařství Vinaria – březen (14.3 - 17.3.2010)
- Mezinárodní jarní veletrh spotřebního zboží a technologií – květen (11.5 - 16.5.2010)
- Mezinárodní technický veletrh – září (27.9 - 02.10.2010)

V Sofii je největším organizátorem výstav a veletrhů společnost International Exhibition Centre EXPO, 147, Tzarigradsko Chaussee Blvd., 1784 Sofia, tel. 00359-2-9655220, fax 9655231, e-mail: bul-reklama@bulgarreklama.com, www.bulgarreklama.com. Za nejvýznamnější události lze považovat:

- Bulgarian Building Week – 9.-13.3.2010 (stavební materiály a technologie)
- Expo Energy – 13.-16.4.2010 (energetika)
- Energy Efficiency & Renewable Energy Sources - 14.-16.4.2010

Informace o dalších zajímavých výstavních a veletržních akcích (spíše lokálního významu) lze získat na internetových stránkách Bulharské obchodní a průmyslové komory. Kalendář výstav a veletrhů v Bulharsku v r. 2010 je k dispozici na: <http://www.bcci.bg/fairs/calendar>.

9. Investiční klima

9.1. Podmínky vstupu zahraničního kapitálu (omezení, pobídky pro investory)

Podmínky vstupu zahraničních investic do Bulharska upravuje zákon o podpoře investic. V souladu s tímto zákonem jsou investoři rozděleni do dvou kategorií v závislosti na výši investic, tj. do kategorie A s investicemi nad 16 milionů EUR a kategorie B s investicemi v rozmezí od 8 do 16 milionů EUR. Investořům kategorie „A“ a „B“ stát prostřednictvím agentury InvestBulgaria poskytuje výhody v podobě výrazného zkrácení vyřizovacích procedur, poskytnutí předprojektové dokumentace, informací o potenciálních partnerech v zemi a všech nezbytných administrativních procedurách vztahujících se k implementaci konkrétního investičního projektu.

Zahraníční investory až doposud Bulharsko lákalo díky vysokému potenciálu růstu, tj. nenasycenosti ekonomiky v mnoha směrech podnikání a segmentech trhu. Významnou roli i nadále sehrává zeměpisná poloha. Bulharsko je spojovacím článkem Evropské unie se zeměmi černomořského regionu, Blízkého východu a střední Asie a protíná ho několik evropských dopravních koridorů, jak ve směrech sever-jih tak i západ-východ. Tato země se v posledních letech zdála být poměrně lákovou i pokud se jedná o investice do turistického ruchu a zejména do nemovitostí na černomořském pobřeží a v horských turistických a lyžařských střediscích. Proces přípravy a následné členství v EU zajišťoval a zajišťuje poměrně vysokou úroveň ochrany investic. Klíčovým faktorem (jak historie posledních více než deseti posledních let ukázala) byla makroekonomická stabilita v zemi a zejména přivázání domácí měny k euru v rámci tzv. „currency board“, což zabránilo opětovnému roztočení spirály hyperinflatione, obdobné té, která Bulharsko tvrdě zasáhla v první polovině devadesátých let minulého století. Motivujícím faktorem nejenom pro zahraniční investory, ale i pro rychlejší růst ekonomiky obecně, bylo snížení korporativní daně do úrovně 10 % od počátku roku 2007, stejně jako zavedení rovné - rovněž desetiprocentní - daně z příjmu fyzických osob. Pokud jde o korporativní daň, poskytuje stát úlevu až do úrovně 0 % v regionech s vysokou nezaměstnaností.

Přehledně zpracované aktuální informace o všech aspektech vstupu zahraničních investorů do Bulharska vč. teritoriální a odvětvové struktury PZI v Bulharsku jsou k dispozici na internetových stránkách agentury InvestBulgaria: www.investbg.government.bg.

9.2. Přímé zahraniční investice v teritoriu (odvětvová a teritoriální struktura)

V roce 2009 přiteklo do ekonomiky Bulharska více než 3,2 miliardy eur přímých zahraničních investic, což není ani polovina objemu investic za rok 2008. Největší podíl si i nadále udržují finanční sektor (23 %) a investice do realit (20 %) a do zpracovatelského průmyslu 18 %. Podíl posledně zmíněného odvětví oproti předchozím obdobím vzrostl téměř dvojnásobně, což je ale způsobeno zejména poklesem celkové hodnoty PZI, které byly v dřívějších obdobích poháněny zejména nemovitostmi a finančním sektorem. V roce 2009 patřily mezi největší zahraniční investory země jako Nizozemsko (38 %), Rakousko (13 %), Německo (10 %), Francie (8 %), Velká Británie (8,2 %), Rusko (5 %) a Kypr.

Za období let 2006 – 2009 přiteklo do ekonomiky Bulharska 25 miliard eur přímých zahraničních investic, přičemž jejich celková kumulovaná hodnota od počátku devadesátých let minulého století převyšuje 34 miliard eur, tj. jenom za poslední čtyři roky představoval zmíněný příliv PZI více než dvě třetiny jejich celkové hodnoty.

9.3. České investice v teritoriu

ČR je z hlediska ohodnocení PZI rovněž významným zahraničním investorem v Bulharsku, přičemž do roku 2007 se nacházela na hranici první desítky největších investorů, a to zejména díky rozsáhlému privatizačně investičnímu vstupu společnosti ČEZ do energetických distribučních společností v západní části země a do tepelné elektrárny ve Varně.

Podle bulharských statistických údajů dosáhly celkové kumulované investice českých firem v Bulharsku do konce roku 2009 hodnoty řádově 550 milionů eur.

Největším českým investorem je společnost ČEZ, která zprivatizovala v roce 2004 tři regionální distribuční společnosti elektrické energie (Sofia, Sofia-oblast a Pleven) a v roce 2006 uspěla ve výběrovém řízení na privatizaci TE Varna. Společnost KORADO Bulgaria je výrobcem a exportérem plochých radiátorů (ačkoli od počátku r. 2009 firma kvůli krizi v Bulharsku značně omezila výrobu). Společnost Energo Pro Svitavy je v současné době největším soukromým investorem v oblasti vodní energetiky s objemem investic 60 milionů EUR. Poslední významnou investicí bylo zakoupení majoritních podílů dvou největších výrobců ovocných destilátů v Bulharsku, lihovarů Vinprom Trojan a Destila Teteven, českou společností Rudolf Jelínek.

9.4. Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové projekty

- farmaceutický průmysl
- strojírenství
- automatizační technika
- automobilové součásti
- chemický průmysl
- elektrotechnický průmysl
- elektronika
- potravinářství
- IT a telekomunikace
- barevné kovy
- nekovové produkty
- nemovitosti, zejména průmyslové objekty, obchodní centra a logistické sklady
- obnovitelné zdroje energie

Podrobné sektorové analýzy jednotlivých odvětví z hlediska investiční přitažlivosti lze získat na www.investbg.government.bg, příp. na www.sfb.bia-bg.com.

9.5. Rizika investování v teritoriu

Jistá rizika mohou nastat v případě větších investic do již existujících podniků zejména v souvislosti s následnou restrukturalizací a zefektivňováním výrobních procesů a z toho vyplývajícím propouštěním zaměstnanců. Zde zahraniční investoři mnohdy narážejí na odpor odborových organizací podněcujících stávkové pohotovosti zaměstnanců a využívajících mediálních prostředků k nátlakovým akcím. Problémem nadále zůstává nedostatečná praktická implementace legislativy EU, nižší kvalita infrastruktury, pomalé soudnictví, byrokracie a s tím spojená korupce.

10. Očekávaný vývoj v teritoriu

10.1. Významné události v následujícím roce a jejich dopady na ekonomickou sféru země

Zatím nejvýznamnější událostí roku 2009 se staly červencové parlamentní volby, v nichž s podporou 40 % voličů zvítězila politická strana Občané za evropský rozvoj Bulharska – GERB. Menšinová jednobarevná vláda (GERB) v čele s premiérem Borisovem si zjednodušeně řečeno vytyčila tři hlavní cíle: 1) očistit pošramocenou pověst Bulharska zejména před evropskými institucemi, a to hlavně v důsledku dřívějších korupčních afér, které byly příčinou zastavení dotačních programů předvstupní pomoci EU, b) udržet hospodaření státu ve vyrovnané bilanci, c) zjednodušit podmínky pro podnikání, což by mělo být hlavním nástrojem překonávání důsledků hospodářské recese.

Vláda proto ve velmi krátké době po svém nástupu představila balíček protikrizových opatření, jehož principy lze shrnout do následujících bodů:

- revize výdajů státního rozpočtu s cílem udržet do konce roku 2009 alespoň vyrovnanou bilanci. Podle výsledků roku 2009 skončil státní rozpočet s deficitem v přepočtu téměř 265 milionů eur (0,8 % HDP)
- vytvoření procedur umožňujících rychlejší vrácení DPH podnikatelům (maximálně do jednoho měsíce)
- postupné snižování souhrnné sazby sociálních odvodů, a to o 2 % v r. 2010, následně po 1 % ročně až do r. 2013 (tj. do konce volebního mandátu současné vlády.
- propojení informačních systémů státní celní správy a finančního úřadu (souvisí s efektivnějším výběrem daní).
- transformace státních společností sdružených v Bulharském energetickém holdingu (BEH) na veřejné akciové společnosti a prodej 10% podílů prostřednictvím burzy; hlavním účelem je především zajistit transparentnost a efektivnost finančního hospodaření společností sdružených v BEH; obdobě chce vláda prodat minoritní státní podíly v státní podíly
- zjednodušení a zpřehlednění pravidel pro veřejné zakázky s cílem odstranění protiřečení a netransparentnosti tržních procedur; posílení role a pravomocí Agentury pro veřejné zakázky
- analýza ekonomické výhodnosti výstavby JE Belene
- soustředění většinových a menšinových podílů státu v holdingových strukturách s profesionálním a průzračným řízením
- snížení počtu licenčních režimů o 30 %.
- snížení minimálního základního jmění společností s ručením omezeným na 1 euro, což se povedlo ke konci roku 2009.

Ulehčení procedur pro zahraniční investory prostřednictvím zavedení systému one stop shop v pravomoci agentury pro investice Invest Bulgaria. Posílení pravomocí agentury za účelem aktivnější koordinace s jednotlivými rezorty. Snížení dolní hranice registrovaných investic pro účely využívání státní podpory.

10.2. Trendy, vstup země do mezinárodních uskupení, přijetí nových zákonů, daní apod.

Pokud jde o vývoj v Bulharsku od vstupu této země do EU, zde se dá konstatovat, že zejména první dva roky členství přinesly této zemi velmi dynamický nárůst přímých zahraničních investic, což značně napomohlo celkovému oživení domácí ekonomiky. V kontextu hodnocení čerpání evropských předvstupních fondů a nastartování finanční podpory z operačních programů je nutno konstatovat, že se Bulharsko ani v roce 2008, ani v 1. polovině roku 2009 nechovalo dostatečně zodpovědně. Jak je známo, tato země se stala členem EU i přes některé nedostatky, konstatované Evropskou komisí, a proto byla následně podřízena do současné doby bezprecedentnímu monitorovacímu režimu, tzv. mechanismu spolupráce a ověřování (CVM) pro sledování pokroku v oblasti justice a vnitra, v jehož rámci musí Evropské komisi (EK) předkládat pravidelné zprávy o pokroku. Nová vláda získala od Evropské komise určitý "kredit důvěry", což se v praxi projevilo uvolněním značné části dříve zmrazených finančních prostředků na dokončení programů z předvstupní pomoci (PHARE, SAPARD, ISPA).

Rozhýbání podnikatelských aktivit zejména na úrovni malých a středních podniků má kromě jiného napomoci i nedávná legislativní změna týkající se zakládání společností s ručením omezeným pokud jde o výši zaregistrovaného základního jmění. Jeho dosavadní výše 5000 leva (přibližně 2500 eur) byla po schválení navržené novely obchodního zákoníku v parlamentu snížena na 2 leva (1 euro). Součástí zavedených změn je rovněž ulehčení procedury nejenom registrace, ale i likvidace obchodních společností. Dřívější procedura založení společnosti s ručením omezeným trvala přibližně jeden měsíc, přičemž alespoň 70 % z výše zmíněného původního minimálního základního jmění (tj. přibližně 1750 eur) muselo být v okamžiku zahájení registrační procedury složeno na bankovním účtu. Další registrační náklady představovaly řádově 200 eur.

Postupné ulehčení podmínek pro podnikání je představiteli obchodně průmyslových komor a podnikatelských svazů vnímáno vesměs pozitivně, zároveň má za to, že některá opatření nejsou pro ulehčení podnikání dostačující. Poukazuje se především na potřebu zmírnění, příp. odstranění řady regulatorních režimů, které jsou dle většiny bulharských podnikatelů pouze zdrojem korupce a tím i brzdou rozvoje podnikání. V souvislosti se změnami v proceduře registrace společnosti s ručením omezeným se poukazuje ještě na skutečnost, která souvisí s dřívějším zavedením jednotného obchodního rejstříku a jeho zpřístupněním na internetu od roku 2008 (www.brra.bg; viz článek na www.businessinfo.cz z 25.4.2008) a na to navazujícím přechodným obdobím pro likvidaci formálně existujících, avšak reálně nefungujících obchodních společností. Do konce roku 2010 bude dokončena generální revize funkčnosti dříve zaregistrovaných subjektů, což podle některých expertních odhadů již teď může znamenat vymazání až jednoho milionu podnikatelskou činnost neprovozujících firem z bulharského obchodního rejstříku.

Současná vláda klade největší důraz na zpřehlednění procedur veřejných zakázek kromě jiného zejména při využívání peněz z evropských fondů a ve značné míře rovněž usiluje o vytvoření transparentních finančních mechanismů při řízení strategických projektů, z nichž nejvýznamnějším je výstavba dvou 1000 MW bloků jaderné elektrárny Belene.

10.3. Nové možnosti pro český export či jinou ekonomickou spolupráci s ČR

Doporučuje se věnovat zvýšenou pozornost již zmiňovaným infrastrukturním projektům, zejména v dopravě, energetice, telekomunikacích a municipální oblasti. Zde může být pro české výrobce a dodavatele zajímavé využití zkušeností z obdobných procesů, kterými ČR prošla před a po vstupu do EU před několika lety. S ohledem na výše uvedené, Velvyslanectví České republiky v Sofii zrealizovalo v říjnu 2009 konferenci a doprovodnou prezentaci českých firem pod názvem „Český telematický podzim v Bulharsku“ zaměřenou na prezentaci potenciálu českého telematického průmyslu a rozvoj spolupráce při modernizaci zejména dopravní infrastruktury v Bulharsku.